

Koalitionsaftale 2018

Nunarput
- i fællesskab
- i udvikling
- med plads til alle

Indhold

UDDANNELSE.....	6
ATUARFITSIALAK - DEN GODE SKOLE	7
DEN GODE SKOLE OG ET UDDANNELSESSYSTEM, DER HÆNGER SAMMEN.....	8
DET SOCIALE OMRÅDE.....	8
FAMILIERNE	9
BØRNENE OG DE UNGE.....	9
DE HANDICAPPEDE	11
DE ÆLDRE.....	12
SUNDHEDSHEDSOMRÅDET	12
FOREBYGGELSE OG BEHANDLING	14
_____ FISKERI.....	15
FANGST	16
SELVFORSYNING.....	17
BOLIGOMRÅDET	17
RÅSTOFOMRÅDET OG OLIEUDVINDING.....	21
ENERGIOMRÅDET	21
HANDEL	22
ERHVERV	23
DATACENTRALER.....	25
TURISMEN.....	25
ARBEJDSMARKED.....	26
BYGGE- OG ANLÆGSOMRÅDET.....	27
Byggeri året rundt	27
Produktion af grønlandske byggematerialer	28
Vort lands placering i forhold til Nordvestpassagen set i et fremadrettet perspektiv	29
KOMMUNIKATIONSOMRÅDET	29
KULTUREN.....	30
INTEGRATION	31
MEDIEOMRÅDET	31
Lokalaviser.....	32
KNR – Grønlands Radio	32
Udbygning af de regionale muligheder for broadcasting	32
Udviklingscentral for medieområdet.....	32
KOMMUNERNE	32

STÆRKE OG SELVSTYRENDE BYGDER.....	33
IDRÆT.....	34
KIRKEN OG MENIGHEDERNE.....	35
BRANDVÆSENET.....	35
MILJØET.....	36
FORSKNING.....	36
KLIMAFORANDRINGERNE.....	37
UDENRIGSOMRÅDET.....	37
SIKKERHEDS- OG FORSVARSOMRÅDET.....	38
KRIMINALFORSORGEN.....	39
VI ER EN DEL AF VERDENSSAMFUNDET.....	39

Principaftale

Siumut, Partii Naleraq, Atassut og Nunatta Qitornai har indgået aftale om et politisk samarbejde for valgperioden 2018-2022

Koalitionspartierne finder det principielt vigtigt at man i Inatsisartut og Naalakkersuisut arbejder for at sikre at vort land og dets befolkning services godt, troværdigt, stabilt og med befolkningen i centrum.

For at styrke samfundets udvikling og dets stærke placering i verdenssamfundet vil koalitionspartierne arbejde sammen om fælles politiske mål – ikke kun i Inatsisartut og Naalakkersuisut, men vil også arbejde for at samarbejdet styrkes i alle dele af samfundet.

Koalitionspartierne er enige om at der skal arbejdes for de nødvendige reformer for at forbedre befolkningens levevilkår, og ikke mindst for at sikre fortsat økonomiske udvikling, for derigennem at sikre skabelse af nye arbejdspladser og få flere arbejdsdygtige i arbejde.

Koalitionspartierne er blevet enige om at sikre et godt samarbejde for det næste fire år i gensidig tillid og respekt. Vi skal være sammen for at sikre at vort land på alle måder udvikles trygt og sikkert.

Koalitionspartierne vil arbejde for at fuldføre de største anlægsprojekter i vort lands historie i form af anlæggelse af nye lufthavne, ligesom man vil arbejde for anlæggelse af nye vandkraftanlæg.

Koalitionspartierne vil grundigt arbejde for:

- En skole- og uddannelsesreform
- Fortsætte styrkelse af kulturlivet
- Forbedring det sociale arbejde
- Færdiggøre lov om støtte til handicappede
- Forbedret service indenfor sundhedsområdet
- En boligreform
- Færdiggøre fiskeriloven
- Reform af loven om fangst og jagt
- Fortsat udbygning af produktionsanlæggene i byer og bygder
- At fødevarerlovgivningen skal tilpasses forholdene i vort land
- At der udarbejdes en egentlig sproglov
- At der udarbejdes en integrationslov
- At vores arbejdsmarkedslovgivning tilpasses
- At vores lovgivning om handel og samhandel tilpasses
- At vores lovgivning om skatter, afgifter og udbyttebeskatning tilpasses
- At valgloven tilpasses
- At vi prioriterer omkring de ansvarsområder vi skal overtage fra staten
- At arbejdet med udarbejdelse af en forfatning fortsætter
- At der etableres en miljøfond

Koalitionspartierne vil i deres arbejde have forbedring af befolkningens levevilkår i højsædet. Der skal ske reformer for at forbedre forholdene for vore børn, børnefamilier, ældre, handicappede, syge, førtidspensionister og studerende.

Fra 2019 skal vore ældre kunne oppebære en arbejdsindtægt uden at der sker fradrag i deres grundpension. Alle ældre skal stilles lige og oppebære en grundpension, uden skelen til om man har arbejde, er gift, er samlevende eller har fælles adresse.

Der skal indføres et beskæftigelsesfradrag fra 2019 til gradvis fordel for de lavest lønnede og folk med mellemindkomster.

Samarbejdet i koalitionen

Koalitionspartierne er enige om, at samarbejdet skal baseres på ærlighed, gensidigt tillid og oprigtighed.

Koalitionspartierne er enige om at vort lands politiske ledelse skal ske på baggrund af en åben ledelse, hvorfor besættelse af de højeste stillinger i de offentlige skal fornys i overensstemmelse med ønsket om åbenhed.

Koalitionspartierne er enige om at undersøge mulighederne for at mindske administrationen indenfor hele det offentlige område. I samme forbindelse skal folkeoplysningsarbejdet styrkes.

Vort land og dets befolkning skal som verdensborgere ledes i respekt for demokratiet og befolkningens medansvar, således at landet ledes ud fra befolkningen og dets behov og for at sikre at alle er lige. Derfor er koalitionspartierne også blevet enige om at der skal nedsættes et koordinationsudvalg, der skal sikre realisering af koalitionenens målsætninger.

Koalitionspartierne er enige om at det allerede igangsatte arbejde med udarbejdelse af en forfatning med henblik på statsdannelse skal fortsætte i valgperioden, hvor partierne skal have frihed til at bestemme, hvem det vil have som medlem af kommissionen.

I respekt for demokratiet og for at sikre en mere retfærdig repræsentation er koalitionspartierne blevet enige om at revurdere loven om valg til Inatsisartut.

Koalitionspartierne lægger afgørende vægt på at arbejde tro mod vort land og dets befolkning på alle måder. Vort land skal nemlig være et sted hvor befolkningen kan føle sig hjemme, uden forskelsbehandling, i tryghed, og arbejde sammen.

Koalitionsaftalen er gældende fra den: _____

For partierne:

Formand

Formand

Formand

Formand

ARBEJDSPROGRAM

Koalitionspartierne er i forbindelse med indgåelse af koalitionsaftalen enige om at arbejdsprogrammet for det kommende fire år skal realiseres gennem klare målsætninger. Derfor er koalitionspartierne enige om at udover principaftalen at denne "Arbejdsprogram" gældende for alle områder skal være grundlaget for deres arbejde.

Koalitionspartierne ønsker gennem indgåelsen af dette arbejdsprogram at sikre at befolkningen på et åbent, klart og sikker måde lettere kan følge løbende med om man vitterligt lever op til målsætningerne. På denne baggrund vil koalitionspartierne sikre at arbejdsprogrammet, udarbejdet mere detaljeret end hidtil, anses som mindstemål for de kommende fire års politiske arbejdet.

UDDANNELSE

I en verden hvor udviklingen sker hurtigere og hurtigere lægger koalitionspartierne afgørende vægt på at vort lands befolkning er veluddannet og oplyst, fordi et højt uddannelsesniveau er af yderste vigtighed i vort lands politiske, handelsmæssige og tekniske udvikling, og ikke mindst for vort samarbejde med andre lande.

1. Det grønlandske sprog er vort officielle sprog. Der skal arbejdes henimod at det engelske sprog bliver vort første fremmesprog.

Koalitionspartierne er af den holdning at folkeskolen, de videregående uddannelser, erhvervsskolerne og de længerevarende højere uddannelser som sådan skal kunne konkurrere med udlandet, hvorfor det bør sikres, at det offentlige muligheder for at stille uddannelses- og videreuddannelsesmuligheder til rådighed er til stede.

Med hensyn til uddannelsesområdet vil koalitionspartierne endvidere gerne arbejde med følgende:

2. At man med hensyn til fremskaffelse af egnede praktikpladser skal sætte som et politisk mål, at der skal være mere fleksibilitet i organiseringen heraf.

3. At der skal etableres støtteordninger for studerende, der opholder sig udenfor Danmark eller i udlandet, og eventuelt til de der vil til udlandet for at lære sprog.

4. At man for at komme ud af problemet med manglende praktikpladser skal lovgive herom således, at man kan garantere, at der skabes flere praktikpladser.

5. At der skal ledes efter muligheder og løsninger på lærernes boligforhold således, at der stilles bedre boliger til rådighed og, at man ad denne vej forbedrer forholdene for lærerne.

6. At det er målet, at man på alle uddannelsesinstitutioner kan tage sin eksamen på grønlandsk.

7. At der skabes mulighed for, at vi i respekt for vore værdier som et folk benytter os af de ældre i undervisningsøjemed.

8. Vi vil fortsat arbejde henimod at skabe stærke uddannelsesinstitutioner og hvor fællesskabet bringes til veje. Den tekniske skole KTI i Sisimiut skal fortsat styrkes således, at der kan tilbydes videregående uddannelser, for eksempel skal maskinmesteruddannelsen opstartes.

9. Desuden skal vi kunne sikre, at alle unge, der forlader folkeskolen, kan gå videre således, at de der er egnede til håndværkerfagene får tilbud om at tage de tekniske uddannelser.

10. Der skal endvidere etableres en uddannelseslinje indenfor produktionsmaskiner til trawlere og fiskeindustrien således, at vi selv kan vedligeholde og reparere disse maskiner.

11. Der skal foretages en langsigtet planlægning af KTI-skolen i Sisimiut således, at vi sikrer, at skolen fortsat udvikles.

ATUARFITSIALAK - DEN GODE SKOLE

Da vores verden er i stadig forandring, og udviklingen foregår meget hurtigt overalt, hvorfor vi konstant må kunne følge med i denne hurtige udvikling, og at vi derfor må etablere den "gode skole" som et sted, der er under konstant udvikling, hvilket koalitionspartierne fortsat vil arbejde henimod.

Børnenes uddannelsesniveau skal være højt, og koalitionspartien tror fuldt og fast på, at børnenes personlige udvikling skabes i et godt og frugtbart samarbejde mellem skole og hjem.

Barndommen er ikke udelukkende et sted der skal bruges til at forberede sig på at blive voksen, idet barndommen i sig selv også har sine egne værdier og som vi som samfund må passe godt på. En barndom med positive oplevelser, lærdom og i tryghed er en vigtig grundsten i barnets udvikling og voksenliv.

12. Derfor skal skole-hjem samarbejdet udbygges, og der skal ikke mindst etableres en klar familierpolitik, hvor man sikrer, at forældrene har god tid til børnene og hvorved vi kan sikre, at ansvaret kommer i sikre rammer.

13. Vore børn skal være glade for at gå i skole, have mulighed for at udvise dygtighed, og deres lyst og især evner til at tilegne sig kundskaber skal blive større, hvorfor at deres vækst og udvikling skal foregå i et trygt miljø. Derfor vil koalitionspartierne altid arbejde henimod, at folkeskolerne bygningsmæssigt skal være moderne og tilpassede de moderne krav der stilles i dag, for det er ikke alene den boglige undervisning i sig selv, men også alle de andre samlede aktiviteter, der, stilles børnene i udsigt, der kræver, at der samlet set er plads til alle disse aktiviteter, for slet ikke at forglemme de handikappede børn.

14. Rådgivning og vejledning som sådan på ældstetrinnet bør forbedres, og man bør udvide muligheden for at kunne skabe rammerne omkring endnu bedre forhold for børnene, især for at sikre, at alle børn uden undtagelse, der kommer ud af skolen, ikke bare går i stå.

15. Koalitionspartierne mener at hvis børnene skal have den bedst mulige uddannelse, og hvis ellers man implementerer den gode skoles ånd og mål i praksis, således at den gode skole blot fortsætter udi fremtiden, så er det særdeles vigtigt, at vi må komme ud af vort store problem med, at der overalt er en fremherskende lærermangel, hvorfor, at vi såvel i byerne som i bygderne må sørge for gode boligforhold for lærerne samt sikre, at der er personalegoder forbundet hermed, som er afpasset de fremherskende lokale forhold og derfor rimelige at indføre.

16. Det at lærerseminariet Ilinniarfissuaq og udviklingscentralen Inerisaavik hidtil har haft et tæt og godt samarbejde, må fortsat udnyttes og gøres endnu bedre, således at Ilinniarfissuaq og Inerisaavik får et endnu tættere og endnu større samarbejde. Ikke mindst vil de uv-hjælpe midler, der findes i form af TV, radio og internet med fordel kunne udnyttes bedre, således at man ad denne vej uagtet om børnene befinder sig i bygderne, at de oplever, at de stilles en optimal undervisning til rådighed, som man endda med fordel kan højne standarden indenfor henover tid.

17. Herunder vil det være vigtigt, at lærerne og skolens ledelse i forbindelse med udviklingen af den gode skole får de nødvendige kurser, at lærerne til stadighed får mulighed for at videreuddanne sig i udlandet, hvorfor koalitionspartierne til stadighed vil arbejde henimod, at den decentrale læreruddannelse udvides og altid skal være en alternativ mulighed.

18. Det er koalitionspartiernes mål, at der bør undervises i folkeskolen i de Forenede Nationers børnekonvention omkring børnenes rettigheder. Nu hvor vi således er ved at blive en del af den internationale verden, er det kun naturligt, at skabe rammerne for, at vi lettere kan tilegne os det internationale sprog, således at engelsk bliver første fremmesprog, og det er derfor også koalitionspartiernes mål at engelsk skal undervises i og tilrettelægges som det første fremmedsprog.

DEN GODE SKOLE OG ET UDDANNELSESSYSTEM, DER HÆNGER SAMMEN

De elever der i dag færdiggør Den Gode Skole med tilfredsstillende resultat, er alt for få, hvilket derfor også er årsagen til, at der er alt for få, der færdiggør folkeskolen og derfor ikke kommer videre i uddannelsessystemerne. Vi kan heraf udlede, at vi må og skal gøre en ekstraordinær indsats.

19. Det er koalitionspartiernes mål, at der skal etableres bedre sammenhæng mellem folkeskolen og de videregående uddannelser som helhed. For at sikre at så mange elever som overhovedet muligt i fremtiden kommer videre igennem Campus forløb og tage en GUX uddannelse og endda derfra kunne gå videre på de videregående uddannelser uden at søge herom. Uddannelsesreformen vil indebære, at alle elever vil opleve en seriøs og grundig vejledning, og at de vil blive støttet indenfor deres styrkeområder og dermed kunne opnå at få de nødvendige eksamenspapirer, de skal bruge for, at kunne komme til at arbejde i virksomhederne.

20. Det er koalitionspartiernes mål, at elevernes opnåede resultater indenfor grønlandsk, dansk og engelsk skal højnes, og dette mål vil blive nået ved hjælp af den forskning, der pågår lige nu. I betragtning af den store lærermangel er det alt for få, der starter på lærerstudiet. Derfor vil koalitionspartierne i forbindelse med en reform af læreruddannelsen sætte som mål, at der kommer en garanti for, at der kan starte flere lærerstuderende op, og at man i denne forbindelse går bort fra kun at sætte timelærerne på kurser og i stedet opstarter uddannelsesforløb op, som passer til dem.

21. I dag taber eleverne på det rent faglige niveau såvel timer som læring, hvorfor det er koalitionspartiernes mål, at eleverne, når de har vikarer, skal kunne modtage en kvalificeret undervisning.

22. I dag er der kun fire lærebogsforfattere, og det er alt for få i forhold til det behov, som der vitterligt er. Derfor er det koalitionspartiernes mål, at der skal udgives mange flere grønlandsksprogede undervisningsmaterialer end tilfældet er i dag.

23. Det er koalitionspartiernes mål, at de elever og studerende, der i folkeskolerne og på uddannelserne har særlige behov, skal have mulighed for at få indfriet deres behov af specialuddannede undervisere.

24. I Den Gode Skole bliver alle bøger nu digitaliserede, og det er ligeledes koalitionspartiernes mål, at uddannelsesstederne skal digitalisere deres lærebøger, hvorved man vil kunne opnå, at man vil kunne tage sin uddannelse uden nødvendigvis at rejse fra sin bygd eller by.

DET SOCIALE OMRÅDE

25. Inden for det sociale område er målet, at de borgere, der har et behov for hjælp fra det offentlige, skal tilbydes bedre muligheder, hvorfor koalitionspartierne vil øge arbejdsindsatsen i de kommende år i et nært samarbejde med interessenterne, der dels omfatter kommunerne, byggerådene og andre.

26. Koalitionspartierne vil arbejde for, at alle serviceydelser og alle former for social hjælp tilrettelægges værdigt, at man ved henvendelse til det sociale system skal iværksætte en vurdering

omkring den sociale hjælp baseret på ønsket om, at alle borgere i Vort Land har adgang til den samme gode service.

27. Alle der arbejder indenfor det sociale område, skal modtage vedvarende tilbud om kurser. Endvidere vil man kunne drage betydelig fordel af at etablere et videnscenter til gavn for serviceapparatet i kommunen, idet det etableres med henblik på de behov der forefindes i det lokale samfund.

FAMILIERNE

28. Familierne udgør samfundets støttepille. Der skal udarbejdes en ny politik for familierne og kollektivismen. I den forbindelse kan man med fordel få inspiration fra de positive erfaringer, som vore nabolande har erhvervet sig.

29. Familiernes fundament skal være således indrettet, at børnene får en god start på deres liv, og dette realiseres ved, at Inatsisartut, Naalakkersuisut, kommunerne, organisationerne, forældrene og andre interessenter skal samarbejde herom.

30. Forældrene har det største ansvar for deres børns velfærd. I forbindelse med forældrenes omsorgssvigt af børnene og den indsats, der skal ske i forbindelse hermed, inviterer Siumut hermed borgerne til at samarbejde herom, hvilket vi finder vigtigt og nødvendigt. I kølvandet heraf skal familierne styrkes omkring indsatsen for at få dem rystet sammen, hvilket blandt andet også kan ske ved at fortsætte med og at udvikle familiehøjskolerne.

31. Koalitionspartierne vil bane vej for, at de familier der har et behov for vejledning, hurtigst muligt skal have den fornødne hjælp hertil. Dermed vil man samtidig kunne mindske antallet af børn anbragt udenfor hjemmet. Familievejledningen bør fortsætte og blive endnu bedre og i forbindelse hermed skal det sikres, at der hvert år afsættes de nødvendige økonomiske midler hertil.

BØRNENE OG DE UNGE

Det er koalitionspartierne målsætning, at børnene og de unge mennesker oplever en opvækst, som er præget af glæde, optimisme og tryghed. Omsorg og vores indbyrdes omsorg eller kollektivismen som sådan er en af samfundets grundpiller, som vi alle har et medansvar for at deltage i arbejdet med, hvilket Siumut opfordrer til.

Barndommen er ikke blot en forberedelse til senere at blive voksen, derimod har barndommen i sig selv en stor værdi for barnet. De bedste oplevelser som barnet kan opleve, samtidig med at barnet vækkes, og bliver bevidst, og samtidig opleve tryghed i barndommen, hvilket allesammen er ingredienser, som indgår i menneskets udvikling og er særdeles vigtigt for det enkelte menneske.

32. Børns behov kan delvist indfries gennem en fornuftig familiepolitik for at sikre, at forældrene har tid til at varetage barnets udvikling og give dem mulighed for at påtage sig ansvaret for barnet.

33. Det er koalitionspartiernes mål, at børnene og de unge oplever tryghed, at de er sunde og at de er stærke såvel fysisk som psykisk og at de bliver bevidste om deres identitet i deres opvækst.

34. Det er koalitionspartiernes mål, at forældre kan få forlænget barselsorlov efter fødsel, således at de nybagte forældre i fuld tryghed kan være sammen med barnet i så lang tid som muligt. De nybagte forældre bør kunne vælge at arbejde mindre efter barnets fødsel. Det er ligeledes Siumuts målsætning, at barselsorloven skal kunne gennemføres uden tab af indkomst og ligeledes at få etableret en familiepolitik.

35. Familielivet og arbejdsmarkedet bør veje lige tungt. Alle børn bør få ligestillede tilbud om at kunne blive passet af uddannede pædagoger i daginstitutionerne. Der tages hånd om, at de ufaglærte i institutionerne skal kunne uddannes.

36. I forbindelse med målet om, at familier med børn får den bedst mulige service, skal der etableres vejledere på institutionerne, som arbejder for børnene i tæt samarbejde med forældrene.

37. På daginstitutionerne, folkeskolerne og på uddannelsesinstitutionerne skal alle forhold vedrørende familiemæssige spørgsmål og andragender, der vedrører børnene, samordnes imellem skolen og sundhedsvæsenet, således at området organiseres ud fra faste strukturer og mål, hvilket er den fremtidige vision.

38. Omsorgssvigt af børn kan under ingen omstændigheder accepteres og i kampen herimod skal de forskellige klare tiltag fra det offentlige seriøst videreføres i samarbejde med forældrene, daginstitutionerne og folkeskolerne.

39. De børn og unge der er psykisk traumatiserede, skal ydes en særlig hjælp, der koordineres og som hurtigst muligt må forbedres ligesom at den service, der skal gives til de der har behov for særlig hjælp, skal forbedres i samarbejde med samtlige interessenter.

40. Det er målet, at alle de steder der i dag har med børn og unge at gøre samt kan forbindes med de krav, der stilles til personalet de pågældende steder, skal tilpasses og bearbejdes til de eksakte behov.

41. For at opnå tættere kontakt imellem børnene, de unge, forældrene og de ældre indenfor familien, skal der stilles større krav om et sundere liv, hvilket vil ske i forbindelse med oplysningskampagner. Der vil til stadighed opfordres til at støtte sådanne tiltag, der gavner børnenes og de unges tarv.

Overfor børnenes myndighedshavere, forældrene m.fl. skal de lovgivningsmæssige krav klargøres, og alle os forældre skal med det formål at yde børnene den bedst mulige service, ja, vi må kræve mere af os selv og den arbejdsindsats vi i dag yder – hvilket er en opgave for alle og enhver og som Siumut hermed opfordrer til at vi alle deltager i.

42. Beskyttelsen af børnenes og de unges rettigheder, som i dag varetages ganske konkret skal fortsætte. I forbindelse med reformer af lovgivning, skal børn og unge være i centrum, ligesom deres forskellige behov skal have en førsteprioritet. Koalitionspartierne vil sikre, at børnenes rettigheder meldes klart ud til samfundet i form af fortsatte oplysningskampagner.

Koalitionspartierne vil i samarbejde med Inatsisartut og kommunerne arbejde henimod, at man med en fast indarbejdet deadline færdiggør arbejdet med udviklingen af børnenes og de unges velfærd, hvilket kan ske på følgende måde:

43. Inatsisartut, Naalakkersuisut og kommunerne skal i perioden 2018-2021 konkret arbejde for at forbedre børnenes velfærd og skal herigennem finde et nyt grundlag for dette arbejde.

44. Inatsisartut, Naalakkersuisut og kommunerne skal i disse år planlægge de forskellige indsatsområder og sørge for, at disse kan realiseres, ligesom man må sikre sig, at de forskellige målsætninger og hensigter får tildelt de nødvendige midler.

I forbindelse med arbejdsopgaverne skal følgende prioriteres højt:

45. Børnetalsmandens forskellige undersøgelser, som løbende offentliggøres, skal der hele tiden følges op på, hvilket koalitionspartierne vil have fokus på. Herunder skal der banes vej for de

indstillinger, som handikaptalsmanden indstiller til, således at det videre arbejde kan blive stillet rimelige rammebetingelser.

46. Der skal arbejdes på at minimere antallet af børn, der bliver placeret udenfor hjemmet. Ligeledes skal der banes vej for Taamatutaaq angajoqqaarsiaasartut tigummisaqarnerminni pisartagaasa pitsanngorsarnissaat aqquissiuunneqassaaq.

DE HANDICAPPEDE

I arbejdet med at beskytte de handicappedes rettigheder er der nedsat en handikaptalsmandsordning, som er etableret under Siumuts ledelse.

47. Forholdende omkring de handicappede skal forbedres, således at de steder der i dag yder hjælp og støtte til de handicappede skal forbedres og tilpasses de faktuelle forhold, som der hersker på området, ligesom at de forskellige boenheder og boligformer, der tilbydes handicappede, skal være overesstemmende med det faktuelle behov iblandt de handicappede, og ligesom forholdene for de ansatte - så vidt det er muligt - skal være de bedst mulige.

48. Handicappede skal have bedre mulighed for at arbejde, hvis de kan og vil. Derfor skal virksomhederne i byer og bygder, som passer til de handicappedes behov, have støtte til at indrette arbejdspladser, der kan drage nytte af de handicappedes evner.

49. Samfundet og nærmiljøet skal forberede sig på, at de handicappede kommer til at deltage aktivt i det pulveriserende liv, hvilket kan ske ved at rullestolsbrugerne får adgang til virksomhederne, det offentlige og kommunekontorerne, bankerne m.m., ved, at der etableres ramper som kørestolsbrugerne kan benytte.

50. For at kunne forbedre forholdene for de fysisk og psykisk handicappede bedst muligt skal antallet af serviceuddannede medarbejdere øges, ligesom at de, der i dag er ansatte, skal have mulighed for altid at kunne tage efteruddannelse og kurser.

51. De fysisk og psykisk handicappedes boligmuligheder, deres skolegang og de medarbejdere, der er knyttet til de handicappede, skal set under ét udvikles og de forskellige behov, som de handicappedes vilkår afstedkommer, skal finansieres fra Selvstyret og Kommunerne.

52. Omsorgen for de psykisk sygdomsramte patienter herhjemme, skal til stadighed forbedres, ligesom at der til misbrugere skal tilbydes mulighed for behandling.

53. De fysisk handicappedes boliger skal udvikles, hvilket kan virkeliggøres ved at bygge passende handicap egnede boliger, ligesom der skal etableres boenheder for de, der ikke kan sørge for sig selv.

54. Forældre med handicappede børn skal ydes en bedre service. Der skal arbejdes henimod at de faste medarbejdere, der arbejder enkeltvis for de handicappede og som er vant til og kender den handicappede, skal øges i antal.

55. De handicappede der er anbragt i andre byer, har et behov for at få ydet den mest optimale og mest enkle service. Såfremt forholdene for de handicappede skal forbedres, er det vigtigt, at oppebære en effektiv kontakt med forældrene. De handicappedes besøgsrejser til deres familier eller pårørende som sådan skal organiseres efter mere faste strukturer og være så tilfredsstillende som muligt for alle parter.

56. Det er nødvendigt med løbende kurser til personalet for de fysisk og psykisk handicappede. Desuden skal der føres den nødvendige kontrol med den service, der ydes de handicappede og sikkerheden skal være i top og organiseres, så den er bedst mulig for alle parter.

57. Der skal etableres mulighed for, at handicappede med usynlige handicaps, bliver opdaget tidligere, og koalitionspartierne vil arbejde for at få forbedret den service, som de handicappede med usynlige handicaps har ret til at få.

58. For forældre med børn med usynlige handicaps, skal det vurderes, hvordan man letter deres dagligdag.

59. Børnetalesmandens anbefalinger skal følges op af koalitionspartierne.

60. Ado Lyngep Atuarfia i Aasiaat skal erstattes med en ny.

DE ÆLDRE

Med hensyn til de ældre så er vores politik, at menneskets selvværd må være udgangspunktet – og at formålet hermed er at få skabt tryghed og kvalitet.

61. Det bør være en glæde at blive ældre i vort land og fortsat deltage i dagligdagslivet. De ældre der bor i bofællesskaber og som økonomisk er velfunderede, skal have mulighed for at deltage i samfundet og arbejdsmarkedet, hvis ellers de selv har viljestyrke hertil. Derfor vil koalitionspartierne sørge for, at de ældre lever under gode kår og oplever en god velfærd med en følelse af, at de har reelle muligheder.

62. De borgere der bliver ældre og som er stoppet på arbejdsmarkedet, skal sikres de bedst mulige forhold, og det er derfor helt naturligt, at virksomhederne har et medansvar herfor.

63. De ældre der ikke kan klare sig selv, skal sikres således, at de kan blive boende hjemme længst muligt eventuelt ved etablering af hjemmehjælp. De ældre, som har et behov for hjælp derhjemme, i boenhederne eller de beskyttede boliger, skal have gode og tilstrækkelige boligforhold.

64. Der bliver flere og flere der sparer op til deres alderdom, og på den måde sikrer de ældre sig at have gode økonomiske vilkår. Spørgsmålet om fra hvornår man kan modtage offentlig alderspension er et spørgsmål om den gennemsnitlige levealder og befolkningens sundhedstilstand, hvorfor at man må vurdere spørgsmålet herfra. Det er koalitionspartiernes opfattelse at for personer, der har haft et hårdt arbejdsliv, så bør pensionsalderen fastholdes til 65 år.

64. Fra 2019 skal de ældre kunne oppebære en arbejdsindtægt uden at blive trukket i deres aldersrente. Alle ældre har ret til på lige fod at modtage aldersrente, uagtet om man er gift, om man er samlevende, eller om man bare bor sammen.

SUNDHEDSHEDSOMRÅDET

Siumut vil arbejde for at borgerne sundhedsmæssigt og på det levevilkårsmæssige område får den bedst mulige service og oplever en god velfærd.

Det er vores allesammens ansvar, at vi har et sundt og godt liv. Det er vores allesammens ansvar, at medvirke til og bane vejen for vore medborgeres sunde liv.

Følgende værdier er grundlæggende i vort arbejde på, at etablere et sundt samfund:

* At være rask

* At have orden i sit liv

- * At være glad
- * At have ansvar

Når tanken falder på vor sundhed, så må vi som samfund beslutte, at det at være sund er en blivende og vigtig værdi.

66. Befolkningen i vort land skal så vidt muligt meget gerne kunne opleve en ensartet standard i den service, der ydes. Indbyggerne i bygder og yderdistrikter skal opleve, at den service som de modtager konstant forbedres og konstant må smiddiggøres. I det hele taget skal alle, der frekventerer sundhedsvæsenet, opleve en bedre service, hvilket Siumut til enhver tid vil arbejde henimod.

67. I byerne skal lægekonsultationen reorganiseres og fornyes, idet det må være antallet af borgere, der er afgørende for den service, man yder.

I det gode sundhedsdistrikt er det vigtigt, at arbejdet med forebyggelse er udgangspunktet for, at alle oplever en ensartet og god service. At være misbruger sætter velfærdssamfundet i fare.

68. Alle der på en eller anden måde har brug for behandling for enten psykiske eller menneskelige problemer, skal have gratis tilbud herom, og der skal åbnes op for at behandlingen kan iværksættes hurtigere og mere smidigt.

69. De borgere der er ramt af kræft, skal have udarbejdet en individuel sygdomsplan, hvilket er særdeles vigtigt. I forbindelse med mistanke om kræft skal behandlingen starte hurtigst muligt.

70. Der skal banes vej for at den behandling som kræftpatienter får i Danmark også skal kunne tilbydes i andre lande f.eks. i andre nordiske lande. Det skal sikres at de af vores medborgere, der har fået kræft, ikke forskelsbehandles i forbindelse med tildeling af medicin.

71. Kræftpatienter, der må til Danmark eller eventuelt til andre steder i udlandet for at komme i behandling, bør have mulighed for, at en af patientens nærmeste kan rejse med og blive ved patienten.

72. I forbindelse med dødsfald i forbindelse med behandling udenfor Grønland skal der banes vej for lettelse til hjemtransport af afdøde.

73. Behandling som i dag foregår i Danmark og andre lande bør flyttes hjem hertil vort land. Man bør derfor arbejde henimod at kunne tilbyde behandling herhjemme, der som minimum er på samme niveau som i Danmark.

Det er koalitionspartiers målsætninger indenfor sundhedssektoren:

74. At mindske antallet af børnedødsfald.

75. At mindske antallet af aborter.

76. At nedbringe antallet af skader og ulykker.

77. At nedbringe antallet af rygere.

78. At nedbringe misbruget af euforiserende stoffer.

79. At mindske forbruget af alkohol.

80. At der spises mere sund mad

81. At alle, der er til konsultation eller henvender sig, får den nødvendige service.

82. I bygder og yderdistrikter og i de mindre byer, hvor der bor færre mennesker, er vores sundhedsservice under al kritik. Når sundhedspersonalet har tjenstefrihed, må de folkevalgte i bygderådene påtage sig arbejdet som sundhedsarbejdere, hvilket under ingen omstændigheder kan

godkendes og som må stoppes. Det at der forefindes ikke uddannede medicinforvaltere, er ikke i orden.

83. Alle smitsomme sygdomme skal minimeres. Der skal gøres et seriøst arbejde for at antallet af HIV-smittede ikke spreder sig yderligere.

84. Der skal i større udstrækning arbejdes med forebyggelse af bevægelseshæmmelse, idet det er for dyrt, når først man skal til at skride ind med behandling.

85. Vi bør indføre ambulancefly herhjemme, som er placeret ud fra regionale hensyn. På denne måde vil man samtidig kunne opnå, at befolkningen i yderkantsområderne som minimum en gang om måneden vil kunne komme i lægekonsultation. Ambulanceflyene skal være bemanded med en læge, en sundhedsplejerske, en autoriseret psykolog og en tandlæge og såfremt disse ikke kan skaffes herhjemme fra eller fra Danmark, så må vi være klar til at kunne frekventere udlandet. Dette flyvende team bliver således et rejsehold.

86. ”Pipaluk” – telemedicin – skal bruges meget mere end tilfældet er i dag.

Hvis vi forbedrer servicen indenfor sundhedsområdet med henblik på at højne den almene sundhed i befolkningen, og hvis vi overalt på kysten forbedrer vores service indenfor sundhedsområdet, så er vi ikke i tvivl om at de lidt over 1,4 milliard kr., der i dag benyttes til sundhedsvæsenet, vil blive brugt mere formålstjenstligt i fremtiden, hvorved der samtidig vil kunne frigøres midler til at etablere rejsehold og ambulancefly, og man vil samtidig kunne spare andre steder indenfor sundhedsvæsenet.

FOREBYGGELSE OG BEHANDLING

87. Forebyggelse er forudsætningen for, at vi som samfund samlet kan leve et sundere liv. Derfor skal samtlige sagsområder, der kan tænkes at have indflydelse på forebyggelse, samarbejde herom. Forebyggelsesindsatsen skal således til stadighed styrkes – såvel fra centralt hold som ude på de lokale steder. Borgerne skal inddrages i dette arbejde.

88. Forebyggelsesrådet skal fremkomme med forebyggelsestiltag, der løbende kan bruges i hele landet, og der opstilles målsætninger og handlingsplaner, der tilpasses de faktuelle forhold, således at den rådgivning, som der foretages, bliver så konkret og så farbar som mulig, men med samfundets værdier og interesser som udgangspunkt.

89. PAARISA skal være udviklingsenhed for arbejdet med forebyggelse og sundhedsfremme, ligesom Departementerne og Kommunerne i de forskellige sagsområder er kontaktenhed i arbejdet hermed og samtidig er koordinerende for at sikre kontinuitet og ensartethed. Siumut vil arbejde for, at vi på PAARISA's arbejdsområder, som hidtil er lykkedes godt og som stadig virker ude i befolkningen, skal indsatsen forstærkes i samarbejde mellem Naalakkersuisut og kommunerne.

90. I dag bruges der masser af penge til forebyggelse, dels igennem PAARISA'S og INUUNERITTA's arbejde, og de penge, der herigennem bruges i kommunerne, må tilpasses yderligere.

91. Det forebyggende arbejde skal øges, ligesom det forebyggende arbejde omkring seksuelle overgreb mod børn skal fortsætte.

92. Alt arbejde omkring alkoholmisbrug og stofmisbrugere og ludomaners behandling skal høre ind under sundhedsområdet. Behandlerne skal være ansat i sundhedsvæsenet, og de indbyggere, der har behov for behandling, skal tilbydes gratis behandling.

93. Med tanke på de store økonomiske midler, der hvert år benyttes på det sociale område, vil det få stor betydning, at der afsættes økonomiske midler nok til forebyggelse, således at rådgivningen kan forbedres, og således at de samlede omkostninger til det sociale område kan mindskes.

FISKERI

94. Fiskeri er det primære erhverv i Grønland. Derfor er det vigtigt, at fiskeriet konstant udvikles og tilpasses. Den kommende fiskerilov skal udgøre en langtidsholdbar løsning for erhvervet, hvorfor koalitionspartierne - i samarbejde med områdets interessenter - vil udarbejde et nationalt kompromis, som skal sikre størst mulig gavn for hele samfundet. I forbindelse hermed skal de unge fiskeres muligheder og de nødvendige rammebetingelser herfor være i orden.

95. Det er koalitionspartiernes målsætning at samtlige af de fastsatte fiskekvoter skal opfiskes og udnyttes optimalt, og koalitionen vil i den forbindelse arbejde for at fjerne alle unødvendige administrative forhindringer, for at sikre opfyldelse af denne målsætning.

96. I havområdet mellem Grønland og Island, skal der tages fornyede beslutninger om kvotefastsættelserne, således at en mere ligelig fordeling af fiskeriressourcerne løbende opnåes. De biologiske og videnskabelige undersøgelser i området skal forøges, og i denne forbindelse skal der stilles krav om deltagelse, fra alle fiskeriselskaber som får tildelt kvoter i det pågældende havområde.

97. I forbindelse med kvoteallokeringer i det pelagiske fiskeri, skal langt størstedelen af kvoterne allokeres til grønlandske selskaber med egne pelagiske fiskefartøjer, og der skal i den forbindelse banes vej for at disse selskaber kan foretage udviklingsinvesteringer i de mest velegnede fiskefartøjer til dette fiskeri. Dette for at sikre at ressourcerne bliver eksporteret til højst mulig værdi.

98. Fiskeriet skal drives med de hjemmehørende erhvervsfiskere som vigtigste part. Der skal foretages en gennemgribende analyse af de selskaber, der deltager i det kystnære fiskeri. Fiskere der har fiskeriet som bierhverv, skal, når der er gode muligheder for indhandling, kunne have mulighed for indhandling af fisk.

99. For at opfylde målsætningen om flere grønlandske officerers deltagelse i fiskeriet med fiskefartøjer og trawlere, agter Naalakkersuisut koalitionen at indgå aftaler med samtlige fiskeriselskaber, hvor der indgås flerårige aftaler om udvikling af uddannelses- og/eller kompetenceudviklingsforløb - som skal sikre at flere grønlandske officerer tilegnes den nødvendige viden og kompetencer.

100. Koalitionspartierne vil forny fiskeri- og fangstbevissystemet således, at man udsteder et kort, der dækker over mere end det gør i dag, og således at det også bliver et fiskerilicenskort og et fangstlicenskort. Til fiskere og fangere skal der udarbejdes et permanent bevis.

101. Uddannelserne indenfor fiskeri og fangst skal videreudvikles for at sikre, at de kommende generationers fiskere og fangere på det erhvervsmæssige plan kan leve heraf, og at de også personligt kan udvikle sig derigennem.

102. Med henblik på at fiskeriet skal være bæredygtigt, skal det fiskeudstyr, som fiskerne anvender, være godkendt, såfremt man vil drive fiskeri og det skal foregå under kontrol.

103. Når fangstmængderne skal fastsættes, er det først og fremmest de fiskerimæssige undersøgelser, fiskeriets organisationer, samt fangst- og fiskerirådets indstillinger, der lægges til vægt for en fastsættelse heraf.

104. Når således at fangstkvoterne skal fastsættes, så skal de, der har eksporttilladelse til vore levende ressourcer, betale afgift heraf. Her er ikke tænkt på de, der har pligt til at lande fisken i Kalaallit Nunaat, altså dem der ingen eksporttilladelse har.

105. Det er koalitionspartiernes mål, efter gennemførelse grundige undersøgelser at tage fornyet stilling til hvilke typer og størrelser af fartøjer der skal kunne fiske indenfor den basislinie, der i dag er gældende ved Kalaallit Nunaat's kyststrækning.

106. Med hensyn til fiskepriserne så vil Naalakkersuisut etablere en af erhvervet uafhængig og uvildig enhed som skal gennemføre analyser af eksportværdier og udenrigshandel iøvrigt, hvilket sker for at samfundets samlede udbytte heraf kan blive så stort, som overhovedet muligt.

107. Derfor vil koalitionspartierne arbejde for en fiskerireform, og herigennem bane vej for en bedre udnyttelse af det samlede fiskekvoter.

108. Der skal samtidig arbejdes for i samarbejde med fiskeriets organisationer og bankerne at der etableres nye finansieringsformer gennem mulighed for at give flerårige kvoter.

109. Koalitionspartierne vil arbejde for at der etableres afdelinger af konsulenttjenesten for fiskeriet og Naturinstituttet i Nordgrønland.

FANGST

110. Siumut vil arbejde for at forny fangst- og jagtloven. Det er blevet nødvendigt, dels fordi samfundet udvikler sig, dels fordi der er sket en ændring i, hvem der driver jagt og fiskeri, samtidig med at de verdensomspændende klimatiske forandringer også er medvirkende til, at ændre på de naturgivne forhold.

Udnyttelsen af vores fangstressourcer skal ske på et bæredygtigt grundlag. Dels skal vi sikre de kommende generationer, så der bliver ved at være fangststyr samtidig med, at vi som helhed skal sikre, at fangererhvervet som sådan kan fortsætte, som noget man kan leve af. Disse mål kan kun nås ved at forsvare de levende ressourcer og fødekæden, som opretholder hele fangst systemet.

111. Med hensyn til hvalkød, sælkød, spæk og sælskind skal man så vidt muligt udnytte alt på den mest optimale måde, for at få flest mulige fødevarer ud til forbrugerne, hvorfor vi må foretage regulering af fangst- og produktionsmetoder, således at vi kan forny området, hvilket skal ske i samarbejde med det offentlige og organisationerne.

112. Med det formål at udnytte rensdyr- og moskusoksekødet på den mest optimale måde, således at kødet produceres som fødevarer, så kommer rentabiliteten ind i billedet, hvorfor at en optimering af fødevarer kun kan ske i samarbejde med de fangere, der lever af deres erhverv og fødevarerproducenterne.

113. Koalitionspartierne vil til enhver tid arbejde henimod en udvikling af grønlandske råvarer til fødevarer, således at vi kan realisere vore ønsker om en højere grad af selvforsyning af egne fødevarer. Derfor finder koalitionspartierne det vigtigt, at produktionen af fødevarer fra grønlandske råvarer hele tiden skal udvikles og endelig, at salgshederne skal udvikles med tilskud fra det offentlige.

114. Udøvelsen af kontrol med fangst skal forbedres, således at kontrollen bedre kan fungere med udgangspunkt i vort lands regioner. Koalitionspartierne vil endvidere i stor respekt for fangernes fangstområder sikre at der kan gennemføres trofæjagt. Det skal sikres at traditionel viden anvendes på en respektfuld måde.

SELVFORSYNING

115. Det er koalitionspartiernes, at vort land i langt højere udstrækning skal kunne være selvforsynende, hvilket er gældende for energiforsyningen, fødevareområdet, vandforsyning, husdyrhold, landbrug og grøntsagsproduktion m.m.

LANDBRUG OG HUSDYRHOLD

116. Landbrugs- og husdyrholdserhvervet skal udbygges, hvilket koalitionspartierne konstant vil arbejde henimod, ligesom der skal udvikles støtteformer hertil. Derfor vil en udvikling af dette område ske i et nært samarbejde med Fåreholderforeningen.

117. Det er koalitionspartiernes mål, at vort lands landbrug og husdyrhold skal ske i et fornuftigt udviklingstempo, således at vores mulighed for i så høj grad som muligt at blive selvforsynende med kød og grøntsager opdyrkes og realiseres, og for at vi bliver konkurrencedygtige i handelsøjemed og får optimeret vore salgsmuligheder i forhold til udlandet. Formålet her er klart, at vi såvidt det overhovedet er muligt skal blive så selvforsynende som muligt med kød og fødevarer hvilket skal realiseres. For at kunne garantere en sådan udvikling, skal der etableres en enhed, der kan håndtere udvikling af fødevareproduktion af kødvarer.

I det hele taget skal vores selvforsyningsgrad af råvarer og fødevarer altid være så høj som overhovedet muligt. Dette kan dels ske ved at udøve konkurrence med udlandet samt ved, at vi internt i landet benytter os af hensigtsmæssige fragtsystemer. For at sikre konkurrenceevnen bedst muligt skal produktionsomkostningerne og udgiftsniveauet være så lavt som muligt.

118. Der kan startes helt ny produktion af vort lands blomster, bær, grøntsager samt andre varer, som optimeres fra bunden af og udvikles, hvor det er produktets renhed og kvalitet, der må være essensen af det samlede produkts rentabilitet, og de iværksættere, der vil opstarte en sådan produktion, skal derfor alle uddannes hertil, hvilket skal organiseres og godkendes. Uddannelserne skal høre hjemme i INUILI i Narsaq på Levnedsmiddelskolen.

Grøntsager

119. I de større byer hvor forbrændingsanlæg producerer varme, og hvor man benytter sig af vandkraft til elproduktion, eller hvor man udnytter solenergi, bør man med fordel anlægge opvarmede drivhuse. Derved vil vi spare de dyre fragtomkostninger, samtidig med at de steder, hvor der er fast vinteris, kan etablere en forsyning af grøntsager, der ikke hurtigt bliver uspiselige. Det vil betyde, at alle og enhver vil kunne opleve sundere spisevaner, og ikke mindst vil der skabes nye arbejdspladser, mens pengene vil blive herhjemme.

120. Landbrugskommissionens anbefalinger skal realiseres gennem nødvendige prioriteringer via finansloven.

BOLIGOMRÅDET

121. Det er koalitionspartiernes målsætning, at alle og enhver skal have ret til en god bolig. I de senere år er der sket enkeltstående forbedringer indenfor boligområdet. Derfor er tiden inde til, at vi efter valget iværksætter en boligreform, der omfatter det samlede boligområdes revision, hvilket

koalitionspartierne vil gennemføre, og hvilket skal ske i samarbejde med alle de, der er i berøring med boligområdet.

Det er koalitionspartiernes mål, at de forskellige boligformer skal opvejes i forhold til hverandre, for at tage hensyn til økonomien. Dog er det vigtigste, at uanset hvilken boligform man nu hører til og bruger, så er det de fremherskende forhold i dit boligområde, der er afgørende for, om du føler dig tryk hermed.

122. Det har utrolig stor betydning, at der indføres nye finansieringsformer omkring anlæg af nye boliger.

123. Koalitionspartierne vil til stadighed have som målsætning, at der skal være flere og flere, der får deres egen bolig eller sågar deres eget hus, og at dette blandt andet kan opnås ved, at man selv bygger for egen regning, eller ved at man benytter sig af andelsboliger og at der etableres en bygge- og anlægsskatsfond for bedre at kunne nå disse mål.

124. Andelsboligtanken skal styrkes og udvikles. I de mindre byer vil koalitionspartierne arbejde henimod at andelsboligformen fastforankres, samtidig med at der skal arbejdes for at der bygges hensigtsmæssige ældreboliger.

125. Ved husbyggerier og etagehusbyggerier skal der tages hensyn til, at der er handikapede eller handicapvenlige boliger.

126. Der bør udvikles et center for byggeri i arktis bl.a. i samarbejde med Arktisk Teknologi Center i Sisimiut.

127. For at højne den generelle boligstandard skal der være badeværelse, oliefyr eller opvarmingsmulighed, ja i det hele taget skal man arbejde henimod, at boligen skal være sund at bo i og brugen af skibsovne til opvarmning skal standses.

128. I bygderne skal der iværksættes mål om, at der i forbindelse med nybyggeri og istandsættelse skal etableres finansieringsformer, som er mere optimale. Det er ønskeligt, at man med virkning for hele landet igen kan iværksætte byggerier sammen med andre.

129. Koalitionspartierne vil arbejde for at der etableres lejligheder til uddannelsessøgende som er nødsaget til at flytte til andre byer eller bygder i forbindelse med praktik.

130. Muligheden for at kunne få finansieret byggeri af egen bolig skal være åben for alle uafhængigt af hvor man bor. Finansieringsformen 20-20-60 skal stadig være en mulighed for de borgere, der ønsker at få deres egen bolig.

131. Koalitionspartierne vil arbejde for at den populære selvbyggerordning fortsættes tilpasset forholdene i dag.

132. Heldigvis ser vi, at flere og flere får deres egen bolig. Derfor vil det også være nødvendigt, at der afsættes finansieringsmuligheder til boligejere, som har brug for hjælp til renovering eller istandsættelse, som så udvikles og forbedres. Ikke mindst skal borgere med aldersrente, ikke har mulighed for at få finansieret istandsættelse af egne husekunne få et tilbud om hjælp hertil, således at de får flere muligheder end i dag.

I forbindelse med boligområdet vil koalitionspartierne endvidere arbejde for:

133. At boligsikringsydelse følger med det faktuelle udgiftsniveau, således at den øvre grænse for boligsikring følger med den øvrige prisudvikling i samfundet.

134. Boligydelserne bør principielt være ensartede, således at ensartede huse med samme udstyr bør koste det samme. Huse der er ens, men som på udstyrssiden er forskelligt indrettet. For eksempel er der huse der opvarmes med skibsovn, huse uden badeværelse, huse uden helårsvand, som ikke er tilsluttet kloak m.m., og som derfor må være billigere at bo i.

- Huslejeniveauet i udlejningsejendomme er for nogles vedkommende for høje. Derfor må man forsøge at reducere unødige omkostninger som for eksempel høje administrationsomkostninger og lignende.
- Priserne på nye anlægsbyggerier bør holdes nede, fordi dyre byggeomkostninger betyder at huslejen bliver så høj, at selv familier med mellemindkomster ikke får råd til at bo i sådanne byggerier.
- Ubeboede boliger, der ellers ikke fejler noget, skal hurtigst muligt beboes.
- Hvis virksomheder ikke kan skaffe medarbejdere og derfor ikke udnytter deres bolignumre, skal disse boliger kunne tilbydes til almindelige borgere. Desuden skal de grønlandske studerende i Danmark ved færdiggørelsen af uddannelse stilles bolig til rådighed, når de vender hjem for at arbejde.
- BSU-huse som nedarves skal organiseres bedre end i dag, således at den gæld, der eventuelt opstår, ikke kommer til at belaste de yngre generationer.
- Muligheden for at genindføre lærlingehjemslignende ordninger for håndværkerlærlinge skal undersøges.
- Der skal iværksættes tekniske forbedringer af etage ejendomme og huse for at beskytte imod skimmelsvamp.

142. I forbindelse med iværksættelse af boligreformen skal der på landsplan etableres undersøgelser af såvel lejernes som udlejernes problemstillinger, hvilket Siumut vil arbejde for.

143. De lejere der er kommet i for store restancer, skal igennem rådgivning herom, gives mulighed for på bedste vis at afbetale deres gæld, hvilket Siumut vil arbejde for. Projektet er allerede realiseret i Kommune Kujalleq.

ØKONOMIEN

144. Det er koalitionspartiernes målsætning, at Kalaallit Nunaat rent økonomisk er selvbårent. koalitionspartierne finder det vigtigt, at Inatsisartut fører en balanceret finanspolitik, som udspringer af fornuftige dispositioner, der bunder i visioner og målsætninger.

Samtlige af vort lands ressourcer ejes i fællesskab af os allesammen her i samfundet. Udnyttelsen af vore ressourcer danner således grundlag for vores økonomiske udvikling. Vore erhverv skal udvikles på baggrund af et flerstrengt erhvervssystem.

145. I den økonomiske drift af vort land er målet økonomisk frihed. Dette skal opnås ved, at produktionen internt i landet optimeres og ved på det mest mulige seriøse grundlag konstant at optimere eksporten. I forbindelse med den finansielle drift af landet er målet, at borgernes levevilkår er sikret og konstant forbedres.

146. Koalitionspartierne vil igen arbejde for, at hele den hjemmehørende befolkning oplever mere ligeværdige indtjeningsvilkår og lige muligheder for alle.

147. Produktionen herhjemme og vores erhvervsmæssige situation skal være præget af, at vi kan konkurrere med udlandet, og at vi i den forbindelse - såvidt det er muligt - holder udgiftsniveauet så lavt som overhovedet muligt for at bevare vores konkurrenceevne.

148. Vi må sørge for, at alle regioner herhjemme får stillet ligeværdige vilkår for at kunne foretage en positiv økonomisk udvikling, hvilket kan ske ved, at alle former for aktiviteter, der fremmer en økonomisk udvikling, får første prioritet ligesom at kommunernes mulighed for, at udvikle deres økonomiske situation skal øges.

149. Der skal udarbejdes en redegørelse til Inatsartut med en analyse af pengestrømmene mellem Danmark og vort land.

150. Der skal udarbejdes lovgivning omkring transferpricing, for at undgå, at der spekuleres i dette.

151. Koalitionspartierne skal undersøge mulighederne for etablering af et samfundsejet bank og forsikringsvirksomhed.

Skatter og afgifter

152. Skatteordningen skal i sin driftsform være så smidig og billig som mulig, ligesom at man skal tackle de situationer, hvor der åbenlyst føres penge ud af landet.

153. Det personlige fradrag skal konstant vurderes i relation til de reelle forhold. Skattemæssige afskrivninger, for eksempel i forbindelse med det formål at foretage opsparring til eget firma eller eget hus, skal vurderes som opsparring.

154. De økonomiske uligheder der er befolkningen imellem, skal vurderes nøje for, at kunne sikre os en mere ligeværdig indtjening – også kommunerne imellem –men også for at sikre, at vi bærer vore byrder i fællesskab.

155. Der skal fastsættes et loft for en maksimal skatteprocentudskrivning således at den højest mulige forskel bestemmes. Forskellen imellem de kommuner, der har større indtægter eller som har færre indtægter for den sags skyld, skal udlignes ud fra rimelige og veltilpassede standarder, når der altså er tale om, at de lave indtægter skyldes, at der ikke forefindes mulighed for at finde indtægter. De enkelte kommuner er selv ansvarlige for fastsættelsen af skatteprocentens størrelse.

156. For så vidt det gælder de private virksomheder, skal skatten fastsættes således, at det bliver attraktivt at være iværksætter og opstarte nye virksomheder, men samtidig er målet, at vort land er konkurrencedygtigt i forhold til vore nabolande og samarbejdspartnere.

157. Der indføres et beskæftigelsesfradrag fra 2019, der progressivt vil hjælpe de laveste og mellemste indkomstgrupper.

158. Der skal banes vej for en hævelse af grænsen for det skattefrie fradrag.

157. Alle vore ressourcer i vort land og vore havområder skal komme landet økonomisk til gode, og råvarerne skal bearbejdes til færdigvarer. Målet er, at borgerne herhjemme opnår den mest optimale indtjeningsgrad og dermed, at vi får det størst mulige udbytte. Mulighed for fuld afskrivning af renteudgifter til driftsmidler indføres.

158. I takt med at vort lands egne indtægter stiger, så skal afgifterne på disse varer tilsvarende falde, ligesom at afgifterne på brugsgenstande og varer, som der er behov for i erhvervslivet og til at opretholde livet, skal sættes herefter. I forbindelse med afgift fastsættelser samt forbrugsgenstande af en vis formueværdi vil borgernes velfærd være afgørende herfor.

161. Koalitionspartierne vil revurdere resourceafgifterne.

RÅSTOFOMRÅDET OG OLIEUDVINDING

Vores ret til alt hvad der er i undergrunden og retten til alle vore ressourcer i øvrigt er fastsat i selvstyreloven, hvorefter man kan konstatere, at vi er garanteret, at vi har den fulde selvbestemmelse over alt, hvad der befinder sig i undergrunden.

162. Vore ikke-levende ressourcer, råstofferne, olien, vore ædelsten skal allesammen undersøges for at få vurderet, om der er mulighed for at udnytte disse ressourcer. Herunder er vandenergi, sol- og vindenergi alternative muligheder, som alle kan danne basis for produktion af energi.

163. Råstofområdet skal have gode og konkurrenceegnede vilkår, og minedriften skal drives i respekt for miljøet. Koalitionspartierne finder det i denne forbindelse vigtigt at understrege, at vort land som råstofområde og kommende minedriftsområde skal kunne konkurrere med andre lande, som har tilsvarende råstoffer og minedrift.

164. Koalitionspartierne siger absolut nej til forurening af miljøet i forbindelse med råstofudvinding, minedrift og olieudvinding. Derfor skal vi også have et effektivt beredskab, der råder over alt det, der skal til, for at kunne rykke ud i forbindelse med en større forurening.

Råstofudvinding og minedrift skal tilrettelægges således, at det kommer Vort Land og dets befolkning økonomisk bedst muligt til gode.

165. I forbindelse med udvindelse af råstofferne, olieudvinding eller i forbindelse med udvinding af ædelstene skal vi have styrket vores kontrolfunktion (i stil med fiskerikontrollen), hvorved man vil kunne sikre størst mulig kontrol med udvinding af de ikke-levende ressourcer samt få kontrol over og kunne få registreret handelen med vore ressourcer. Det skal i den forbindelse undersøges hvilke former for straf, der kan udøves, hvis selskaberne overtræder de gældende regler.

166. I forbindelse med udvinding af sjældne jordarter gives der mulighed for, at det udvundne produkt - hvis det indeholder uranholdige bi-produkter - kan produceres af disse råstoffer. I forbindelse med udvindingen heraf skal de internationale regler herfor gøres gældende, og alle de gældende former for sikkerhedspåbud overholdes herunder for eksempel IAEA's regler.

167. Når minedrift og olieudvinding iværksættes, skal kommunen til enhver tid være den nærmeste til at deltage, og de såkaldte IBA-aftaler i og omkring minedriftområdet, hvor der bor mennesker, skal så vidt det muligt inddrages, og ligeledes skal man sikre sig, at den lokale befolkning får mest muligt ud af minedriften.

168. Koalitionspartierne vil ikke udelukke fremtidige muligheder for udvinding af aluminium hvis dette ikke vil være til skade for miljøet, ligesom man vil sikre at hvis dette bliver en realitet at man også udnytter den energi der fremstilles også til nytte for det omgivende samfund.

ENERGIOMRÅDET

Koalitionspartierne vil med deres målsætninger på energiområdet sikre sig, at samfundets finansielle ressourcer bruges på den mest hensigtsmæssige måde, og at vi skader miljøet mindst muligt ved at anvende alternative energikilder, som helst ikke forbruger fossile brændstoffer, og at vi dermed kan mindske forbruget heraf.

169. Anvendelse af vandkraft, vindenergi, solenergi optimeres, og endelig skal brintforbruget også gradvist optimeres således, at vort lands erhvervsmæssige og økonomiske situation påvirkes mindst muligt, ligesom CO₂-udslippet vil mindskes betydeligt som følge heraf.

170. Koalitionspartierne mener at vort lands energimæssige situation og vandforbrug de næste 100 år skal planlægges, hvilket vil give samfundet ro på i forhold til vores energimæssige situation. De anlægsmæssige investeringer, der i dag foregår med udenlandske investorer i anlægsfasen, fortsætter.

171. De fremtidige boliger, der skal bygges, skal anlægges med energi, der ikke forurener, og målet er ligeledes, at boligerne forsynes med energivenlig el, der udbygges henover årene. Samtidig vil man ved at anvende energivenligt udstyr i anlægsfasen kunne dække anlægsomkostningerne ind.

172. Den energi man selv opsamler skal fuldt ud kunne sælges til Nukissiorfiit gældende for hele landet.

173. Koalitionspartierne vil undersøge mulighederne for at fiskeindustritaksterne fremover skal kunne gælde for at produktionen.

Ud fra de ovennævnte bemærkninger vil koalitionspartierne endvidere arbejde henimod:

174. Vandkraft, vindenergi, solenergi og brint teknologi skal på forsøgsbasis indføres ved, at man afprøver disse alternative energiformer på small-scale basis, hvorfor man kan afprøve disse energiformer hos fåreholderne, i de mindre bygder og byer.

175. Det er koalitionspartiernes mål, at hele vort land i 2030 er forsynet med ikke forurenende alternative energiformer.

HANDEL

176. Koalitionspartierne finder det vigtigt, at vi øger vores samhandel med andre lande. Samarbejdet med Canada, USA og Island skal være større for derigennem, at opnå, at vore handelsmæssige omkostninger kan nedbringes. Ved at gøre god brug af vore veluddannede folk, kan vi i lighed med repræsentationerne i USA og på Island satse på, at de næste repræsentationer kommer til at ligge i Canada og i Kina, hvilket er vores mål.

177. Koalitionspartierne vil arbejde henimod, at vi inden for handel, produktion, minedrift, turisme m.m., i samarbejde med de lande, vi allerede har samarbejde med, kan udveksle medarbejdere, fordi man i en sådan udviklingsfase vil kunne etablere en gensidig forståelse.

178. Vort land og EU's fiskeri- og handelsaftaler skal til stadighed fornys, ligesom vort samarbejde med EU hele tiden skal udvikles. Det handelsmæssige samarbejde skal udvides med de asiatiske hovedeksportmarkeder, Japan, Kina og Sydkorea.

179. Storbritannien der i årevis har været vores handelsmæssige samarbejdspartner, er nu på vej ud af EU. Derfor finder koalitionspartierne det vigtigt, at samarbejdet skal forløbe problemfrit, og at man må indgå nye aftaler med Storbritannien

180. Koalitionspartierne vil etablere et eksportråd, som er sammensat af specialister med indgående kendskab til eksportområdet, der skal medvirke til at sikre os et større udbytte ved at videreudvikle vort handelsmæssige stadie.

181. Ved at udnytte vores nye store atlanthavn i Nuuk skal vi hurtigst muligt have styrket vores eksport på det handelsmæssige plan, således at vi kommer til at handle meget mere direkte med andre lande, end tilfældet er i dag. Samtidig med at vi intensiverer brugen af vores atlanthavn i Nuuk, vil en satsning på større lufthavne tilføre nye muligheder, som kan udnyttes meget bedre i fremtiden, hvilket koalitionspartierne vil arbejde henimod.

182. Udbredelsen af vort lands kultur ved simpelthen at sælge den i udlandet og samtidig reklamere for kulturen – Koalitionspartierne mener, at der foreligger nye muligheder, der blot kræver et detaljeret og seriøst forarbejde, hvilket partierne vil arbejde på, og herunder er der allerede tænkt på vores egen mulighed for at udvide mulighederne for at producere vore egne film.

Den interne samhandel

183. Samspillet mellem det offentlige herhjemme og det private vil i de kommende år på det handelsmæssige plan konstant blive bedre. For eksempel vil fragtpriserne ændre sig; afgifter og skat vil tilpasse sig. Der vil komme en lov om udbytteskat, som på et tidspunkt vil blive gældende.

184. Vareforsyningen de forskellige steder rundt omkring i landet vil blive mere stabil, herunder vil priserne blive mere ensartede end i dag, hvilket også gælder områder med vinteris, idet man vil reorganisere hele dette område.

Sunde fødevarer

185. Det er koalitionspartiernes mål, at sunde fødevarer meget lettere og billigere end i dag vil nå ud til forbrugerne. Således vil et samarbejde mellem sundhedsfolk og fødevarebutikkerne føre til, at man kan sætte sig mål op om, at borgerne bliver sundere, hvorved man vil opnå, at livsstilssygdommene vil blive færre.

Handel med grønlandsk proviant

186. Produktionen af grønlandsk proviant skal styrkes gennem udvikling og innovation. De der vil foretage innovative tiltag i forbindelse med vore egne råvarer, vil blive bakket op og støttet fuldt ud, og man vil arbejde på, at denne udvikling også vil ske i samarbejde med udefrakommende samarbejdspartnere, der vil hjælpe med innovative tiltag. Koalitionspartierne vil samtidig bane vejen for, at ikke mindst bygdernes ressourcer skal udnyttes på den bedst mulige måde.

Uddannelserne indenfor handelsområdet

187. Det er særdeles vigtigt for et samfund, der bevæger sig hen imod selvstændighed, at indbyggerne har stor forståelse for det private erhvervsliv og de handelsmæssige betingelser. Det er koalitionspartiernes mål, at man i folkeskolen skal undervise i handelens fagre verden. Der skal arbejdes henimod, at undervise i handel allerede fra de mindste trin.

ERHVERV

188. Det er koalitionspartiernes mål er at skabe et flerstrengt erhvervsliv, der har vidt forskellige grundlag og som kan udvikles til at kunne konkurrere med andre lande. På det erhvervmæssige plan vil det økonomiske grundlag være vidt forskelligt baseret, og målet vil derfor være, at smidiggøre de forhold hvorunder virksomhederne fungerer og derigennem udvikle disse.

189. Enhver borger der skulle ønske at blive selvstændig erhvervsdrivende, skal have mulighed for at blive privat. Det vil derfor være helt naturligt, at de mange penge, der i dag gives til iværksættere, kan gives ud fra bedre forudsætninger og med bedre resultater til følge, hvorfor det er målet, at området skal reorganiseres med det formål, at man kan skabe nye landbaserede virksomheder. I denne

udviklingsproces hvor man skaber flere nye virksomheder, vil det være en fordel, at det offentlige støtter de private iværksættere ud fra en hensigtsmæssig målsætning herom.

190. Der er ikke noget i vejen for, at det offentlige driver erhvervsmæssig virksomhed. Dog skal man iagttage, at man på det handelsmæssige og det konkurrencemæssige plan følger gældende regler. Med hensyn til de selskaber, der er offentligt ejede, skal man omkring ledelsen sørge for at gøre god brug af hjemmehørende og sørge for, at de stilles i første række. Dermed vil man også forøge vores vidensmasse, som vil vokse her i landet i takt med, at vi bruger vore egne folk.

Koalitionspartierne finder det vigtigt at forsvare vor egenproduktion. Dermed vil man til stadighed kunne sikre at kunne øge graden af rentabilitet og konkurrenceevne i et fremadrettet perspektiv.

191. Fødevarestyrelsen og fødevarekontrollen, der i dag er placeret i Danmark, bør flyttes hjem til os, hvilket Siumut arbejder hen imod og hvilket allerede er lovformeliggjort i selvstyreloven.

192. Der skal banes vej for at der i alle kommuner bliver muligheder for rådgivning og økonomisk støttet til igangsættere af nye virksomheder.

193. Koalitionsparterne vil arbejde for forbedring af forholdene for indhandlere af sælskind på kysten.

Forarbejdningen af fisk

Udover at intensivere eksporten er vores selvforsyning af fødevarer og andre produkter noget vi må arbejde på at øge, hvilket allerede kan lade sig gøre indenfor energiforsyningen og erhverslivet, og de mange muligheder, som koalitionspartierne allerede ser her, vil vi gøre gavn af ved at igangsætte politiske mål herom.

194. I dag er der stor mangel på hjemmemarkedsprodukter, og der er en stor forædlingsgrad for eksempel omkring ræklingeproduktionen, tørring af fisk og andre produkter, der skal tilvirkes i en fødevareremæssig sammenhæng, hvorved man vil kunne skabe mange flere arbejdspladser og større økonomisk omsætning og udbytte ved at udnytte dette område fuldt ud. Der skal arbejdes for at få skabt vejledning af medarbejdere i fiskeindustrien, kontakt og ideudveksling med nye handelspartnere. Koalitionspartierne vil stå i spidsen for at få øget produktionen af fisk, skaldyr, rogn m.fl. til fødevarerproduktion herhjemme.

195. Derfor vil koalitionspartierne også medvirke til, at Fiskeindustriskolen realiseres med det formål hurtigst muligt at kunne starte den nye skole op.

196. I forbindelse med den tekniske skoles udvikling kan man i forbindelse med den tekniske udvikling af fiskeproduktionsapparatet undervise mere målrettet herindenfor.

Produktion af drikkevand

Der er stor mangel på rent drikkevand i resten af verden, og det er der allerede flere større drikkevandsproducenter, der også er fuldt ud klar over hvorfor konkurrencen om det rene drikkevand er hård. Som følge heraf kan man se sig nødsaget til at alliere sig med udenlandske investorer, såfremt man vil etablere drikkevandproduktion i større omfang. Under alle omstændigheder kommer vi ikke udenom, at der skal findes udenlandske investorer.

Det er på dette grundlag, at vi rent faktisk skal have øget omsætningen herhjemme, ikke mindst også for at få så mange vedvarende nye arbejdspladser sat i gang, som overhovedet muligt, hvorfor det er Siumuts mål, at udenlandske investorer, der skulle være interesserede i at investere herhjemme, skal kunne betjenes på den mest smidige måde.

Siumut er klar over, at de, der i dag allerede har godkendelse til produktion af drikkevand, i opstartsfasen nødvendigvis må bruge rigtig mange penge, og det er på dette grundlag, at Siumut vil arbejde henimod, at de, der allerede har godkendelsen til drikkevandsproduktion, må sikres i disse år for at kunne starte en større produktion op således, at man ikke risikerer, at de allerede i opstartsfasen bliver kvalt af de multinationale drikkevandsproducenter.

Det er Siumuts mål, at vi herhjemme skal blive leverandører af verdens reneste drikkevand, og at vi kommer til at stå som de stærkeste indenfor dette felt.

DATACENTRALER

Ude i den store verden findes der flere steder store datacentraler. Disse trækker på enorme mængder energi. I denne forbindelse er der slet ingen grund til skulle forurene miljøet i forbindelse med levering af de af el, og derfor er vi herhjemme et alternativ til andre landes kæmpe datacentraler, fordi vi har uanede mængder af el på lager, som kan udnyttes.

Derfor er det i sig selv en enestående mulighed for os herhjemme at kunne etablere en eller flere datacentraler, og vi har jo allerede via undersøiske kabler forbindelse herhjemmefra til USA og Europa.

200. Ved at anvende vores ikke-forurenende vandkraftproduktion vil selve nedkølingen af disse store dataanlæg kunne leveres uden nogen som helst CO₂ udslip, hvorfor at vi i den sammenhæng vil udgøre et meget spændende alternativ til disse store virksomheder, der driver disse kæmpe dataanlæg.

TURISMEN

Turismen skal være et erhverv, som hviler i sig selv rent økonomisk og som er selvdrevent, og samtidig skal det være en af vort lands støttestøtter, der skaffer den økonomi, som vi har så hårdt brug for. Når således turismen skal være drivhjulet, der skaffer os flere arbejdspladser og dermed øger indtjeningen iblandt befolkningen, så er det nødvendigt at sprede den så meget ud over hele landet som muligt og udvikle turismen derfra samtidig med, at det er en selvfølge, at man skal være varsom over for miljøet og have den nødvendige respekt for naturen.

201. Målet med turismen er, at vi herhjemme grundlæggende organiserer turismen således, at målet er, at selve oplevelsesdelen her i landet forstærkes og intensiveres. Dermed vil man kunne opnå, at få mange flere hjemmehørende ind i turismen som medarbejdere.

202. I bygderne skal turisterhvervet udbygges og styrkes. Overnatningsmulighederne ude i bygderne skal øges ligesåvel som at man via effektiviteten af kursustilbud for bygdeborgerne vil kunne få flere i gang indenfor turismeerhvervet, hvilket vi bør arbejde henimod.

203. Turismeudøverne skal have et fagligt løft, og det løses bedst igennem uddannelse. Desuden skal vejledningen indenfor turismen styrkes.

204. De turismeudøvere der arbejder inden for faget herhjemme, og de der driver turismevirksomhederne og alle andre, der mere eller mindre lever af turismen, bør man principielt sikre, at de er hjemmehørende. Desuden kan man med fordel satse på, at etablere et samarbejde med turismeudøverne i vore nabolande.

Bedre udnyttelse af kulturen giver flere indtjeningsmuligheder

205. I vort land anses kulturen ikke som andet end et tilskudsapparat, og den situation må vi se at få vendt. Og det kan man passende tage højde for, når der alligevel gøres reklame for landet i andre sammenhænge, herunder i handelsmæssige sammenhænge, hvor man med fordel kunne gøre reklame for de kulturbaserede aktiviteter. Vores kultur har en særegenhed, der ikke ses noget andet sted i verden, dermed er kulturen noget nyt og unikt, som må være særdeles spændende i udlandet, og som vi må udnytte og bruge. Vi vil på den måde samtidig øge vore chancer for at blive selvhjulpne og kunne øge vores selvværd ad denne vej.

206. Derfor vil koalitionspartiernes arbejde for, at de, der i dag lever af vores kultur og dets kulturelementer for eksempel forfatterne herhjemme, filmskaberne, kunstnerne, musikerne og andre, der udøver andre kunstbaserede job, med fordel kan tilføres skattelempelser.

Vi har et alsidigt kulturliv. Alt det der således knytter sig til det, vi kalder for vores kultur og vore traditioner, finder ikke sin lighed noget sted i verden, hvilket vi bør være stolte af og gøre mere reklame for og dermed udnytte meget bedre og endda udvikle disse elementer.

207. I andre lande er der musikere, sangere, ja andre kunstnere, som via en effektiv markedsføring faktisk skaber en stor indtjening, der bidrager til en god økonomi. Der er rigtig mange dygtige mennesker herhjemme, som alene virker på grundlag af den smule støtte de i dag får. Hvis de får et tiltrængt løft, kan det potentielt gøre deres kunst til et erhverv. Koalitionspartierne vil bane vej herfor og skabe rammerne for, at kulturen bliver et erhvervsområde fuldt ud på højde med andre erhverv.

ARBEJDSMARKED

208. Det er koalitionspartiernes målsætning, at alle skal have et meningsfuldt arbejde. Derfor er det også nødvendigt, at man i alle kommuner arbejder for, at borgernes evner konstant højnes.

209. Koalitionspartierne vil til stadighed have som mål, at man når der søges arbejdskraft først og fremmest prioriterer den hjemmehørende arbejdskraft, for det kan ikke være rigtigt, at der, mens der er ledighed herhjemme, uafbrudt tilkalder arbejdskraft udefra. Derfor har det stor betydning, at de, der leder efter arbejdskraft, skal kunne serviceres lokalt, hvorfor at serviceringen omkring de ledige i kommunen som service betragtet må forbedres, hvilket Siumut vil arbejde henimod.

210. Alle der umiddelbart bliver ramt af ledighed, skal hurtigst muligt have tilbud om uddannelse eller anvises et arbejde, som helst er overensstemmende med de krav, der stilles, og de evner som den enkelte har. Målet med at få den ledige i arbejde igen så hurtigt som muligt er særdeles vigtigt, og de ledige skal have kursustilbud og klargøres til at kunne arbejde indenfor andre og nye arbejdspladser. Som eksempel herpå vil vi arbejde henimod, at man fra de byer, hvor der er stor ledighed, meget hurtigere må kunne sende den ledige til de steder, hvor der mangler arbejdskraft.

Virksomhederne må have de bedst mulige betingelser stillet til rådighed, således at de kan få løst deres forskelligartede og specialiserede behov; om det så er teknisk udstyr eller bare dygtige medarbejdere, de skal have fundet, så bør de have de bedst mulige betingelser stillet til rådighed for at kunne skaffe den nødvendige arbejdskraft. Dette tiltag er lige præcis nøglen til nytænkning og udvikling, og virksomhederne vil ad denne vej hurtigere kunne deltage i denne udfordring og dermed blive mere konkurrencedygtige.

Virksomhedernes mulighed for at forny sig, deres tilpasningsevne og deres evne til at højne den faglige standard må vi være mere opmærksomme på, ligesom at vi indenfor det tekniske område må følge med i udviklingen, så vi kan deltage i produktionen på lige vilkår og dermed bevare vores nødvendige kontakt med resten af verden.

For at få puslespillet til at gå op, må alle interessenter samarbejde om, at vi herhjemme kan skaffe den nødvendig arbejdskraft, og i øvrigt til enhver tid skal kunne skaffe den arbejdskraft, vi har behov for, således at alle eksisterende erhverv og nye erhverv under opstart vil få glæde heraf.

Når erhvervslivet står overfor at forbedre virksomheden eller skal forny sig, så vil det altid få følgevirkninger for de jobs, der er i virksomheden, og det er her vigtigt, at vi benytter os af den herboende hjemmehørende arbejdskraft, hvilket også gælder for mineindustrien, olieudvinding, smelteanlæg og aluminiumsproduktion m.m.

211. Virksomhederne har i dag krav på svar inden 14 dage, når de søger udefrakommende arbejdskraft. Det skal nu forlænges til 4 uger. Når den tilkaldte arbejdskraft har overstået det, som pågældende er kaldt op til at udføre, er der ikke længere brug for vedkommende, og den tilkaldte må rejse.

212. Koalitionspartierne vil arbejde for, at der sker en arbejdsmarkedsreform, hvilket skal ske i samarbejde med lønmodtagernes og arbejdsgivernes organisationer.

BYGGE- OG ANLÆGSOMRÅDET

Grønlands Erhvervsgarantifond skal etableres.

For at forbedre forholdene for dem der allerede har opholdt sig mere end fem år i vort land, og for at forbedre de erhvervsdrivendes konkurrenceevne vil koalitionspartierne smidiggøre og udvikle dette område.

213. Grønlands Erhvervsgarantifond skal etableres og drives af Selvstyret, og fonden skal overfor enkeltstående private erhvervsdrivende og selskaber kunne give behørig støtte. Fondens midler tilvejebringes fra Selvstyret og bankerne i fællesskab.

Fonden skal garantere for følgende områder

- Udvidelse af virksomheden
- Ved tilbud på større opgaver
- Til varekøb og tilvejebringelse af råvarer

Byggeri året rundt

214. Det er koalitionspartiernes at bygge- og anlægsopgaverne skal kunne iværksættes og køre, uagtet hvor vi befinder os i landet, og uagtet hvilken årstid vi befinder os i. Dette vil vi kunne bane vej for, ved at finansloven gøres smidigere og tilpasses de faktuelle forhold.

215. Dette er faktisk nødvendigt for, at vort lands virksomheder løbende skal kunne udvikle sig, og for at der i virksomheden kan etableres økonomisk stabilitet. Endvidere skal de opgaver, der skal løses, være overenssvarende med virksomhedernes størrelse og formåen, hvilket er et must for, at vi skal kunne sikre vore hjemlige virksomheders overlevelse, således at de altid er sikret at have noget at lave. Indenfor Bygge-og Anlægsområdet skal anlægsopgaverne realistisk set sprede sig udover to år, således at virksomhederne på alle måder kan foretage den nødvendige realistiske planlægning, hvilket vil være en ekstraordinær god hjælp til virksomhederne, og samtidig vil vi kunne opnå at medvirke til at give virksomheden økonomisk stabilitet.

216. Det er koalitionspartiernes holdning, at når vi står overfor større bygge- og anlægsopgaver eller der skal foretages større vedligeholdelsesopgaver over en længere tidsramme, så kan man

passende sørge for at stille krav om, at virksomhederne, der får opgaverne skal tage lærlinge. Dette løses ved, at der på det lovgivningsmæssige plan tages højde herfor.

217. Tiden er inde til, at reglerne for bygge- og anlægsområdet og kontrollen hermed fornys, hvilket kan ske ved, at vi tilpasser reglerne til de nugældende forhold herhjemme, og dette kan tildels klares igennem koordination og tilpasning.

218. Samarbejdet mellem Selvstyret og kommunerne omkring bygge- og anlægsopgaver og finansieringen og driften heraf skal forbedres, samtidig med at man kan optimere økonomien og materialeforbruget til anlægsopgaverne.

Produktion af grønlandske byggematerialer

219. Koalitionspartierne ser det som en hjertesag, at vi i byggeriet skal benytte os af materialer, som stammer fra vort lands egne ressourcer, for nu er det ved at være nok. Vi har herhjemme mulighed for selv at kunne skabe vore egne byggematerialer, men umiddelbart ser det ud som om, at nogen forhindrer disse ting i at udvikle sig i den rigtige retning ved bevidst at sætte en stopper herfor.

220. Vort lands egne lerressourcer skal bruges til murstensproduktion, og der skal arbejdes seriøst med det. Derudover skal papiraffald udnyttes til isoleringsmaterialer, og der skal opstarte en produktion heraf.

TRAFIK OG FRAGT

Koalitionspartierne har altid arbejdet for, at trafiksystemet skal være godt organiseret og sikkert. Derfor skal trafik og fragt området da også tilpasses og smidiggøres.

221. Udbygningen af vort lands passagersystem skal overvejende udvikles til flytrafikken, hvilket allerede sker ved, at der fortsat ude på kysten udbygges lufthavne til fastvingede fly. Vi kommer dog ikke udenom, at søvejstrafikken og lufttrafikken skal koordineres og organiseres. Skibspassagertrafikken fortsætter derfor ud fra de eksisterende behov, der forefindes.

222. Man kan ikke komme uden om at trafiksystemet skal hænge sammen. Den skibsbaserede kysttrafik skal fortsætte efter behov.

223. For at sikre at en fair befordring af passagerer og fragt, skal vi indføre et behovsstyret trafikssystem. Det skal sikres at alle har let adgang til transports.

223. Så vidt det er muligt, er det målet, at alle beboede steder skal have gruslandingsbaner. Når muligheden er til det, skal flypassagertrafikken gennemføres med mindre flytyper. Ved tilrettelæggelsen af flypassagertrafikken skal det tilrettelægges ud fra rentable hensyn. Ved anlæg af nye lufthavne og istandsættelsen af de allerede eksisterende lufthavne skal disse til stadighed opdateres til de nye krav, der vil være til enhver tid.

235. Koalitionspartierne vil arbejde henimod, at vi får etableret såvel flypassager ruter som flyfragt ruter til vore vestlige nabolande.

236. Ved indgåelse af servicekontrakter skal der tages hensyn til mindstekravene til kvalitetsydelse, hvilket er gældende for al slags trafik til luft og til havs. Koalitionspartierne vil arbejde for, at kommunerne indenfor deres egne kommunegrænser selv overtager ansvaret for passagertrafikken.

237. For så vidt det gælder vores indlands og udlands trafik og fragt, skal disse tilrettelægges så smidigt, at de baner vejen for en øget velfærd. Vort Lands samhandel med andre lande skal udbygges ved at etablere et samarbejde omkring trafik og fragtsystemerne.

238. Monopolet på fragtsystemet skal revurderes meget nøje, ikke mindst af hensyn til fiskefabrikkernes fryselagerkapacitet, der er meget begrænsede og derfor skal tømmes med jævne mellemrum. Dog skal man sørge for, at fragten af varer altid er sikker nok.

239. Koalitionspartierne har sat sig som mål, at man i forbindelse med kontrol af lufttrafikken og vejrmedlinger og beredskabet som sådan selv vil overtage ansvaret for disse områder, der i dag varetages af staten.

230. Koalitionspartierne finder det vigtigt medens tid er, at man visse steder imellem de beboede steder ud fra ønsket om at udvikle erhvervsmulighederne baner vejen for, at der kan anlægges vejnet. Derfor er det da også Siumuts mål at der etableres et vejdirektorat.

Indstillinger omkring trafik- og fragtsystemerne:

231. Trafikpriserne skal kunne bæres af alle i fællesskab.

232. De ældre og idrætsudøverne skal have rabatter når de rejser.

233. Der bygges hurtigst muligt en lufthavn imellem Qaqortoq og Narsaq.

234. Der bygges en lufthavn i Tasiilaq.

235. Lufthavnen i Ilulissat skal forlænges.

236. Lufthavnen i Nuuk skal forlænges.

237. I Uummanaq, Qeqertarsuaq, Qasigiannuit, Kangaatsiaq, Narsaq, Nanortalik og Ittoqqortoormiit skal muligheden for at anlægge mindre lufthavne nøje undersøges, og finansieringen heraf skal ske fra erhvervsfremmende udviklingsmidler og fra arbejdsmarkedstiltagsfremmende midler og endelig i et samarbejde med andre interessenter.

238. Med hensyn til Kangerlussuaq og Narsarsuaqs fremtid, skal disse afgøres sammen med kommunerne, ligesom man bør være åben overfor, at lufthavnene måske kan overtages af private næringsdrivende.

239. Der skal arbejdes aktivt for at den længe planlagte vej imellem Sisimiut og Kangerlussuaq realiseres.

240. Mulighederne for hurtig flytransport af fisk til andre lande skal gøres lettere.

Vort lands placering i forhold til Nordvestpassagen set i et fremadrettet perspektiv

241. Interessen for Nordvestpassagen ser ud til at blive større og større fra resten af verden, ligesom at de store skibsrederier er begyndt at meddele at ville foretage forsøg, som man nok ikke kan forvente vil blive færre, tværtimod. Derfor mener koalitionspartierne at tiden er inde til at pågynde arbejdet omkring at få undersøgt de muligheder, der ligger i at etablere større anløbshavne (transit ports), ligesom der mangler beredskab og en masse andre afledte ting i forbindelse med åbningen af passagen, som ikke bare er planlægningsbaserede, men som vi som samfund også på det rent samhandelsmæssige plan vil kunne få udbytte af.

KOMMUNIKATIONSOMRÅDET

I et demokratisk samfund er borgernes muligheder for at kunne indhente data og oplysning altafgørende for deres demokratiske rettigheder.

242. Det er koalitionspartiernes holdning at internettet er af meget stor betydning i fremtiden for, at alle i vort land skal udvikle sig på lige vilkår. Uanset hvor i landet vi nu bor, skal enhver kunne komme billigt og hurtigt på internettet.

243. Der skal etableres uddannelser inden for kommunikation og brug af IT, som kan konkurrere med udlandet.

Informationsteknologien giver alle muligheder for at følge med – både for enkeltpersoner og virksomheder. Der skal overalt etableres nye virksomheder, som arbejder med IT-informationsteknologi platforme – også ude i de mindre samfund.

Koalitionspartierne vil arbejde for følgende:

244. At vore internetbaserede kommunikationsformer og den afledte teknologi konstant skal følge med den internationale udvikling

245. Priserne inden for tele og kommunikation skal gøres billigere

246. Flatrate skal stilles til rådighed for alle i hele samfundet

247. De forskelligartede priser på internettet, som er afhængig af hvor i landet, man befinder sig og om der er radiokæde, undersøiske kabler eller satellitter, skal udignes

248. Det undersøiske kabelnet skal op og køre på fuld kapacitet, således at samfundet får det fulde udbytte heraf. Derfor skal det undersøges hvorvidt det undersøiske kabel kan forbindes med Canada

249. Der åbnes op for salg til udlandet af det undersøiske kables muligheder

250. Alle uddannelser skal vedvarende have gratis internet, da det er en investering i uddannelse

KULTUREN

251. Det er koalitionspartiernes mål, at vort lands selvstændighed på det kulturelle plan skal have gode vilkår. Derfor skal der indføres en “Kulturens dag”, som skal bruges fuldt ud og udbygges i fremtiden!

Et velfærdsbaseret samfund er kendetegnet ved de forskelligartede kulturelle tilbud og fritidsaktiviteter, som borgerne bliver tilbudt, og som de deltager levende i. Det er samfundets opgave, at borgerne deltager i kulturelle og fritidsbaserede aktiviteter, hvorfor der skal være gode platforme for, at kunne håndtere disse, ligesom at folkeoplysning er vigtigt.

252. Udviklingen af det kulturelle område skal tage udgangspunkt i samfundet og borgernes ønsker og behov. Ddet er koalitionspartiernes holdning, at pengene fra det offentlige til kulturen skal være passende og formålstjenestlige.

253. Med hensyn til medierne er det vigtigt at dette foregår ud fra en decentral og bred platform ved at styrke broadcast mulighederne. For at opnå de bedste muligheder indenfor medierne skal det tilstræbes, at målet er, at der ude i lokalsamfundene forefindes uddannede journalister og teknikere.

Den grønlandske kulturelle og livsbaserede historie er bevaringsværdig og af stor betydning for os, hvorfor de lokale museer og Grønlands Nationalmuseum Arkiv alle indgår i dette store arbejde.

254. Kunstnerne, husflidskunstnerne, forfatterne, musikerne skal alle kunne modtage kurser inden for deres felt, og deres område skal fortsat kunne udvikle sig. Igennem støtte til Katuaq og andre kulturcentre skal man kunne sprede de aktiviteter, der har med kunst at gøre som sådan, ligesom at de Nordiske Lande og vore stammefrænder ovre på den anden side desangående er vore

samarbejdspartnere. Det er koalitionspartiernes mål, at grønlånderen er stærk såvel fysisk som psykisk.

INTEGRATION

For grønlånderne er vores identitet, det der skaber os og vores kultur, og vort sprog er ligeledes særdeles centralt for vores selvopfattelse. I skabelsen af vores nye stat er uddannelse og udvikling nøglen til og har stor værdi for os.

De mennesker der kommer fra fremmede steder, men som er begyndt at leve sammen med os, skal vi gøre en særlig indsats for at integrere i vores samfund:

255. Der tænkes specielt på behovet for at lære det grønlandske sprog, det danske sprog eller engelsk.

256. For dem der har behov for det, skal der være mulighed for, at de kan lære den grønlandske kultur, vor historie og de samfundsbaseede værdier og opfattelse som sådan at kende.

257. Derfor vil koalitionspartierne udarbejde en lov om sproglig integrationen, således at enhver der bor herhjemme - om det er grønlåndere, dansk eller engelsksprogede, får mulighed for at lære den grønlandske kultur og livsstil at kende.

258. Integration skal ikke kun baseres på sprog, men også realiseres på arbejdsmarkedet og andre områder.

259. Fremmede landes borgeres mulighed for tilflytning, midlertidigt ophold og kontrollen hermed skal vi selv kunne lovgive om, hvilket er koalitionspartiernes mål.

MEDIEOMRÅDET

I vort land, der er så stort og hvor befolkningen er spredt udover det ganske land, samles alle omkring KNR, ligesom internettet også binder os sammen.

På telekommunikationsområdet kan de fleste bosteder i dag have kontakt med omverdenen, ligesom de kan hente alverdens nyheder ned udefra uden nogen som helst begrænsninger. I dag kan vi stort set have kontakt med enhver afkrog af verden, ligesom informationsstrømmen er flydende og lynhurtigt popper op på vore forskellige skærme og kan lige så hurtigt videresendes.

260. Det at medieverdenen og nyhederne kan fortsætte, har utrolig stor betydning som public service, hvorfor medierne konstant skal udvikles og forbedres. Det er Siumuts målsætning, at borgerne er aktive deltagere i samfundet, og en af måderne hertil er via radioen, TV-foreningerne og vores allesammens Public Servicestation, KNR, som vi alle i samarbejde skal videreudvikle.

Nyhedstjenesten herhjemme skal være en serviceenhed, der er uafhængig, og det giver et stort ansvar for, at der kan være tillid til sådanne institutioner. Nyhedstjenesten har et stort ansvar overfor at betjene alle i hele samfundet og give de nødvendige oplysninger, som skal være korrekte og samtidig udvise en adfærd som er acceptabel.

Journalistuddannelsen skal være uafhængig og ikke kun varetage ensporede samfundsinteresser.

Lokalaviser

261. I forbindelse med at der er blevet etableret storkommuner vil det være passende og ganske formålstjenstligt, at der på regional basis etableres lokalaviser, som let og hurtigt kan sprede de lokale nyheder, som kommunerne har behov for.

262. Koalitionspartierne vil bane vej for en løsning på trykningsområdet, og at der udarbejdes økonomiske rammer herfor.

Lokalaviserne der er regionalt baserede, skal sikre os, at der kommer korrekt oplysning ud til borgerne, og desværre kan det være således, at de større nyhedsbureauer nærmest har gjort det til en tradition at levere meget ensidige nyheder, ligesom der savnes nyheder omkring de ting, vi alle kan være glade for som nyheder. Lokalaviserne der skal indeholde konkrete oplysninger om det, der foregår derude, skal udvikles.

KNR – Grønlands Radio

263. Koalitionspartierne finder det vigtigt, at KNR skal styrkes på alle niveauer. Ikke mindst er det vigtigt, at KNR som public service station digitaliserer sine data. Det er ligeledes vigtigt, at muligheden for at kunne sende over flere kanaler kan blive et vigtigt krav, ikke mindst ud fra den betragtning, at der foreligger et stort behov for, at kunne sende flere samfundsinteressante udsendelser på grønlandsk.

264. Bevillinger til KNR skal genvurderes.

Udbygning af de regionale muligheder for broadcasting

265. Koalitionspartierne er af den overbevisning, at hvis det skal lykkes at gennemføre public service i sin yderste konsekvens og få en mere alsidig baseret nyhedstjeneste, så trænger medierne til at blive moderniseret. Nyhedstjenesten og andre former for medier skal være mere fleksible, og de regionale enheder skal udvikles også i relation til de nye kommuner, der er opstået i de senere år, således at man i samarbejde med de lokale TV-stationer og lokalradioforeninger sammen kan udvikle disse.

Udviklingscentral for medieområdet

266. Med det formål at fremme medieområdet vil koalitionspartierne arbejde indtrængende for, at dette kan indfries. Udviklingscentralen skal som udgangspunkt være understøttet med den nyeste IT-teknologi. Der skal indsamles viden omkring de særlige arktiske forhold i denne udviklingscentral. De dygtige medarbejdere i udviklingscentralen skal være specialister indenfor kommunikation og være specialiserede indenfor de erhvervsgræne, hvor man kan tjene penge. Udviklingscentralen skal ligeledes være mødestedet omkring IT-teknologi og lignende forskningsprojekter, for lærere og erhvervsudøvere, og arbejdet i centralen skal som udgangspunkt tage hensyn dertil. Udviklingscentralen skal have de bedste rammer for IT-teknologiens muligheder og kunne vise vort land, hvordan vi kan udvikle os og forny os indenfor dette felt.

KOMMUNERNE

267. Koalitionspartierne respekterer det kommunale selvstyre, og det er derfor også ønskeligt, at dette fortsætter, og at vi fortsat skal arbejde derudfra. Det er koalitionspartiernes målsætning er, at kommunerne, for så vidt det angår økonomien og opgaverne, fortsat skal udvikles som selvstyrende enheder ud fra kommunalreformens præmisser, planerne og de nyere aftaler herom.

Koalitionspartiernes politiske målsætninger omkring kommunerne er følgende:

- 268. Bostederne herhjemme skal alle have lige muligheder for udvikling.
- 269. Alle i landet skal have gode livsvilkår.
- 270. Hovedstaden i kommunen, andre byer og afdelinger som sådan har alle deres kendetegn, deres styrker og deres behov for udvikling.
- 271. Den kommunale service, arbejdsmarkedet og de økonomiske forhold og de almengældende forhold skal alle udvikles.
- 272. I arbejdet med udviklingen af kommunerne skal kommunens selvstyre på det økonomiske plan, inden for det sociale apparat og miljøet være udgangspunktet for den målsætning, vi sætter os.
- 273. Kommunernes stærke sider og deres udviklingspotentiale er udgangspunktet i den udvikling, der skal foregå.
- 274. Kommunerne er på mange måder ansvarlige for en stor del af udviklingen. Derfor skal de kommunale opgaver indgå i konkrete aftaler.
- 275. Der henvises også i denne forbindelse til Bygdekongressen i Nuuk 2017, hvor der blev opstillet en lang række målsætninger for, hvordan man kan komme videre.

Koalitionspartierne finder det vigtigt, at de kommunale ansvarsområder skal vurderes grundigt og gennemgribende for at sikre, at kommunerne ikke lider overlast og kan klare deres opgaver. Alle kommuner skal set under et være et sted, man er glad for at bo i, og hvor man oplever tryk og tilfredshed.

STÆRKE OG SELVSTYRENDE BYGDER

- 276. Med hensyn til bygdernes udvikling skal der udarbejdes en fælles procedure, hvorefter man på det erhvervmæssige, arbejdsmarkedsmæssige og udviklingsmæssige plan kan få en drejebog, der udarbejdes i samarbejde med bygdeborgerne, kommunerne og andre interessenter i fællesskab.
- 277. For at sikre udviklingen af bygderne vil koalitionspartierne arbejde for, at der etableres udviklingsselskaber, der er bevidste omkring muligheden for at kunne investere i bygderne som et udviklingspotentiale.
- 278. Udviklingsselskaberne skal finansieres fra Naalakkersuisut, kommunerne og de private næringsdrivende.

Koalitionspartierne vil udvikle bygderne, således at der sker mere innovation og skabt meningsfulde arbejdspladser:

- 279. Fiskeindustrielle produktionsenheder og fødevarerindustri
- 280. Grønlandsk proviant, som produceres under forskellige former
- 281. Det trafikale område, forsyningsområdet og inden for butiksområdet
- 282. Fisketure for turister, fangstsafari for turister, overnatningsfaciliteter og underholdning
- 283. Tjenesteydelser i sin egen bygd og privat virksomhed i forbindelse hermed
- 284. Administrativt og service på det videnskabelige plan
- 285. Privat virksomhed indenfor bygge- og anlæg samt tekniske arbejder

Koalitionspartierne vil udvikle bygder, der kulturelt, uddannelsesmæssigt og på fritidsområdet, er velfungerende:

- 286. Den gode børnehaven, som er tilpasset bygderne
- 287. Vi skal garantere, at den gode skole er velfungerende
- 288. Fjernundervisning skal fremmes
- 289. Videreuddannelser for de voksne
- 290. Der skal undervises i brugen af computere
- 291. Der skal udvikles mindre idrætsanlæg og forsamlingshuse
- 292. Der skal vedvarende være tilbud inden for idræt, fitness, kulturbaserede aktiviteter og

fritidaktiviteter

Koalitionspartierne vil udvikle bygderne, så de bliver velfungerende indenfor det sociale område og sundhedsområdet:

293. Lægekonsultation skal forbedres
  294. Fjernbaseret konsultation skal udvikles
  295. Der skal være uddannet sundhedspersonale i bygderne hvilket skal fremmes
  296. De forebyggende tiltag skal fremmes
  297. Ældreplejen og omsorg for de ældre og denne service i det hele taget skal fremmes
  298. Omsorgen for de medfødt handicappede og for andre, der har fået et handicap, skal udvikles
  299. Oplysning omkring sundhedsmæssige og sociale forhold skal fremmes
300. I takt med at Selvstyret og kommunerne indbyrdes udbygger nye ansvarsområder og opgaver, skal man samtidig revurdere tilskud til bygderne, så disse moderniseres i samarbejde med bygdeborgerne.

Bygder i udvikling skal være kendetegnet ved, at borgerne har lyst til at bosætte sig i bygderne, og ikke mindst bør man benytte sig af mobilitetsfonden, som kan revurderes og moderniseres.

IDRÆT

301. Samfundet skal have basis i fysisk og åndelig sundhed, hvilket kræver, at vi udvider mulighederne for at kunne have mulighed for at udøve idræt. Idrætten herhjemme skal have sit udgangspunkt i breddeidræt.

302. Koalitionspartierne finder det vigtigt at der i takt med, at idrætten og kulturen udvikles i bygderne, at der skal udbygges mindre idrætsanlæg og forsamlingshuse, som man kan samles om og som er tilpasset de stedlige forhold, således at byggeriet er tilpasset de stedlige forhold. Siumut har endvidere som målsætning, at der er fritidsaktiviteter i bygderne, som kan foregå hele året.

303. Der arbejdes på etablering af en idræts højskole herhjemme, og selvom dette skulle ske, vil det stadig være muligt at gøre god brug af og samarbejde med idræts højskoler i andre lande.

304. Hundeslædekørsel er en form for bevarelse af vore traditionelle kultur. Derfor finder koalitionsparterne det vigtigt, at man i samarbejde med hundeslædeforbundet kan arbejde for en bevarelse heraf.

305. Koalitionspartierne vil arbejde henimod, at der bliver bedre forhold for trænere og ledere indenfor børne- og ungeidrætten. Børnene og de unge skal kunne opretholde sunde aktiviteter, uagtet om de er idrætsbaserede, om det er kulturelt baserede aktiviteter, om det er ungdomsaktiviteter, for eksempel musikarrangementer og lignende. Fritidsundervisningen skal styrkes.

306. Vort lands flag skal benyttes, når vi deltager i OL eller andre lignende internationale arrangementer, hvilket er koalitionsparternes mål.

307. Kunstgræsbanerne til fodbold ude på kysten skal hele tiden øges i antal, og de større byer og bygder skal alle have kunstgræsbaner til fodbold. Idrætshallerne skal vedligeholdes og moderniseres. De større bygder og på steder, hvor der er mange udøvere, kan man med fordel udbygge med mindre idrætsanlæg.

308. Der skal banes vej for at idrætsforeningerne skal kunne skaffe indtægter bl.a. igennem oprydning i det nære miljø.

KIRKEN OG MENIGHEDERNE

Det er koalitionspartiernes mål er, at den grønlandske befolkning er fysisk sund og psykisk tryk og kan samarbejde!

Koalitionspartierne vil til enhver tid finde det vigtigt, at menneskets indre liv er stærkt og velfungerende.

Vort lands officielle kirke er Den Grønlandsk Lutherske Kirke.

Religion er en yderst personlig sag, derfor der til stadighed skal være religionsfrihed i vort land.

Koalitionspartierne respekterer, at den lutherske menighed følger den danske folkekirkes principper. Menighederne i vort land styrer via menighedsrådene selv menighederne sammen med menighedernes ledelse og repræsentanter.

309. Organisationen af menighederne i vort land skal tilpasses, hvilket koalitionspartierne vil samarbejde om, sammen med menighederne og dets ledelse.

310. Arbejdspladserne inden for menighederne inklusive kirkerne, præsterne, husene m.m. skal moderniseres, ligesom der løbende skal foretages vedligeholdelse, og der skal udarbejdes planer for bygge- og anlægsopgaver.

311. Det er koalitionspartiernes mål, at prætestuderende uden at forlade landet skal kunne færdiggøre deres uddannelse. Desuden skal der i forhold til det aktuelle behov herfor uddannes organister. Siumut vil bane vejen for, at kateketernes og andre medarbejders forhold i menighederne, som for eksempel de forhold som medlemmerne af menighedsrådene oplever, også skal revurderes.

312. Når fristen for ansøgning til uddannelser generelt er ved at være inde, eller når der sker andre vigtige ting, så får medarbejderne i menighederne altid særlig travlt, hvor det især er dåbsattester, der efterspørges. Koalitionspartierne vil på den baggrund arbejde henimod, at man i fremtiden digitaliserer og dermed uden større anstrengelser kan indhente dåbsattesterne.

313. Kurser og uddannelser for allerede ansatte og kommende ansatte i menighederne skal planlægges og systematiseres bedre.

Det er koalitionspartiernes mål, at de grønlandske menigheder er selvstyrende i samarbejde med menighedsrådene, præsterne, kateketerne og alle øvrige medarbejdere.

314. Forholdene for menighedsrådene skal forbedres.

BRANDVÆSENET

Brandvæsenet er afgørende for alle indbyggere kan leve et trygt liv. Koalitionspartierne vil derfor fortsat arbejde for, at brandvæsenet udbygges efter klare lovgivningsmæssige principper, og at brandfolkene arbejder i velorganiserede enheder, hvorfor:

315. Koalitionspartierne finder det vigtigt, at brandmændene modtager gode uddannelser, og at de fortsat har mulighed derfor.

316. Der skal være brandudstyr, som er moderne og tidssvarende i alle bygder som byer.

317. Såvel på land som til havs skal brandmændene hele tiden opdateres og uddannes til at kunne varetage bekæmpelse af forurening og varetage beredskabet.

318. De der arbejder med beredskab, skal have trygge ansættelsesvilkår, passende lønninger, og man må satse på, at der fastansættes personale, der varetager beredskabet.

319. I forbindelse med optimeringen af turismeområdet kommer der flere turister, og beredskabet og redningstjenesten skal derfor kunne yde en god service, der til stadighed skal udvikles.

320. Der skal indføres varige oplysningskampagner til indbyggerne omkring forebyggelse af ulykker til havs og til lands.

321. Der skal gennemføres mindre førstehjælpskurser i skolerne og på uddannelsstederne, ligesom der kan oplyses og undervises lidt i brandbekæmpelse og forebyggelse

MILJØET

Koalitionspartierne målsætning er til enhver tid at beskytte vort land og vort miljø imod enhver form for forurening, og dette mål skal nås igennem følgende:

322. Klimaforandringerne indflydelse på det arktiske miljø, skal følges nøje, og nødvendige initiativer skal tages i samarbejde med andre lande.

323. Koalitionspartierne vil deltage i dette arbejde for at sikre en forandring. Samtidig vil vi tage initiativ til vort lands miljø overalt bliver passet nøje på, idet man derved vil sikre samfundsudviklingen på en god måde. Man vil udvise respekt over for befolkningens velfærd, således at man benytter sig af bæredygtighedsprincippet, og endelig ved at man skaber rum for, at husdyrhold og landbrug også kan fungere ud fra bæredygtigheds principper.

324. Koalitionspartierne vil deltage på internationalt plan for at gøre en forandring og for at beskytte de arktiske folk og sikre deres fortsatte sundhed. Koalitionspartierne vil derfor deltage i samarbejdet blandt andet igennem et samarbejde med passende organisationer for derigennem at lede efter alternative løsninger i kampen for at beskytte det arktiske miljø, som især påvirkes af klimaforandringerne.

325. Det skal undersøges, om der eventuelt er mulighed for at etablere et centralt affaldshånderingsanlæg, også fordi et sådant anlæg vil kunne producere betydelige energimængder.

326. Der skal etableres en miljøfond.

FORSKNING

Vort land har i international forskningsmæssig sammenhæng en meget vigtig placering. Der er i dag syv forskningsinstitutioner i vort land, ligesom vor lands

327. De forskere der kommer fra udlandet for at forske herhjemme, er en stor hjælp på verdensplan, ligesom den indhentede viden kan udnyttes af Vort Land. Derfor finder koalitionspartierne det vigtigt, at etableringen af en videnscenter for forskning snarest muligt bliver realiseret, og at vi derfor må sikre os, at der afsættes de nødvendige midler til forskningen.

328. Interessen for vort land i forskningsmæssige sammenhæng øges, og det medfører, at kapaciteten er mangelfuld i forhold til interessen, og koalitionspartierne vil derfor endnu engang

øge denne kapacitet. Desuden er koalitionspartierne klar over, at tiden er inde til en udvidelse af Ilisimatusarfik, da behovet for at kunne tage højeregående uddannelser er tiltagende, og koalitionspartierne vil på denne baggrund arbejde for denne sag.

329. Koalitionspartierne finder det vigtigt at fiskernes, fangernes og vore forfædres traditionelle viden i højere grad skal inddrages i forskningen, og behandles med respekt.

330. Det er koalitionspartiernes mål, at de højeregående studerendes afhandlinger og forskernes forskningsresultater i højere grad end i dag skal nå ud til befolkningen via medierne.

KLIMAFORANDRINGERNE

Koalitionspartierne er helt opmærksom på, hvorledes de globale klimaforandringer på forskellige måder får større og større indflydelse på vort liv herhjemme. Vi kommer ikke udenom, at klimaforandringerne påvirker kulturen, erhvervsgrundlaget, bygge- og anlægssektoren samt de trafikale forhold – og det går hurtigt. Aldrig har det været så vigtigt med god planlægning på alle områder.

Følggevirkningerne på bygge- og anlægsområdet

Hvis vi skal starte med det positive, så har de klimatiske forandringer den glædelige fordel, at man nu kan bygge udenfor i det fri i flere af årets måneder. Desværre medfører det varmere klima også en afsmeltning af tundrajorden, således at permafrosten, der har eksisteret i tusinder af år nu smelter, hvilket påvirker byggerierne fra gamle dage, hvor man ikke kendte til dette fænomen, og man er derfor nødsaget til at følge denne udvikling på nærmeste hold, fordi det kan få fatale konsekvenser for de boliger og bygningsværker, der er bygget i områder med permafrost.

På Bygge- og Anlægsskolen i Sisimiut følger man nøje det artske klima og følggevirkningerne af klimaforandringerne, for at spotte de nye udfordringer, der begynder at opstå i forbindelse med byggerier.

Der skal alle steder foretages nøje undersøgelse af virkningerne af den smeltende permafrost.

Koalitionspartierne vil bane vej for at der til stadighed foregår miljøovervågning i den frie natur.

Følggevirkningerne for erhvervsområdet

Vi må påregne, at det vil blive sværere og sværere at opretholde livet som fanger. Fangererhvervet er i fare. Omvendt kunne det tyde på, at landbrug og husdyrhold oplever, at klimaforandringerne skaber nye og uanede muligheder. På det foreliggende grundlag vil det derfor få utrolig stor betydning, at erhvervsuddannelsessystemet kan hjælpe med til at omskole folk, der ønsker at finde nye erhvervs muligheder, hvilket dog skal planlægges nøje.

Man må nok påregne, at klimaforandringerne får såvel positive som negative følger. Nogle fiskearter forsvinder, og vi kan regne med, at der kommer andre arter. Dette vil således også afstedkomme, at vore nuværende produktionsanlæg skal gøres mere fleksible og gøres klar til de nye tider.

UDENRIGSOMRÅDET

Vort land står overfor ikke ubetydelige udfordringer i de kommende år. Det internationale samfund rykker tættere og tættere på os, og der foretages betydelige indblandinger landene indbyrdes, hvorfor vi må påregne, at disse forhold kommer helt ind på livet af os, om vi vil eller ikke vil. For eksempel ændrer verdensøkonomien og verdenshandlen sig hastigt i disse år. Vi kan ikke bare sidde og vente på, at de banker på vores dør. Vi må tage os sammen og forberede og planlægge os ud af den stilstand

og i stedet bevæge os ud på det internationale plan og derfra vurdere, hvordan vi som internationale borgere skal deltage i konkurrencen på det handelsmæssige og forskningsmæssige plan.

Det sikres hele tiden, at der er verdensomspændende fred, velfærd og rigdom i det internationale samfund, hvor man i større udstrækning begynder at deles om ansvar og pligter og langsomt begynder at samarbejde.

331. Koalitionspartierne vil bevare samarbejdet med vore frænder og styrke det blandt andet gennem ICC, der i internationalt sammenhæng er et velfungerende og stærk organisation.

Koalitionspartierne bakker blandt andet op omkring følgende af ICC's vigtigste målsætninger:

- At Inuit i de arktiske områder skal styrke samarbejdet.
- At forsvare det arktiske miljø.
- At man på de steder hvor det internationale samfund mødes, gør opmærksom på Inuit's rettigheder og interesser.
- At deltage fuldt ud i de arktiske landes politiske arbejde, befolkningernes velfærd og den samlede arktiske politik i det hele taget.

332. Koalitionspartierne finder samarbejdet i Arktisk Råd vigtigt. Koalitionspartierne mener, at man igennem samarbejdet i Arktisk Råd ved siden af de grundlæggende diskussioner af de miljømæssige problemer, samtidig vil kunne tage de problemer, som de arktiske indbyggere møder.

333. Koalitionspartierne ønsker at udvide samarbejdet med EU, uden at blive medlem. Det er koalitionspartiernes ønske, at EU og vort land har et ligeværdigt samarbejde.

334. Koalitionspartierne ønsker, at vort land som følge af sin strategiske placering tæt på Nordpolen skal kunne deltage i det internationale samarbejde og dermed gøre sin indflydelse gældende. Koalitionspartierne ønsker derfor, at vort land får sit eget sæde i FN.

335. Indtil fuld selvstændighed er opnået skal vi i samarbejde med den danske regering arbejde på større og større medbestemmelse. På baggrund af vort selvstyre skal de grønlandske myndigheder arbejde hen imod at vi får vores egen forfatning.

336. I forbindelse med vores egen forfatning skal det fastættes at det er Naalakkersuisut selv, der har ansvaret for vort lands udenrigs- og sikkerhedspolitiske ledelse.

337. Det er koalitionspartiernes målsætning, at vi etablerer repræsentationer i vore nabolande, og som vi allerede har et større handelsmæssigt samarbejde med. Dette vil betyde, at vi allerede i de kommende år, som minimum vil have fået etableret repræsentationer i vore nabolande således, at vi på det handelsmæssige plan, erhvervsmæssigt og på uddannelsesområdet m.m. vil kunne indlede et egentligt samarbejde.

338. Koalitionspartierne mener, at vort lands anseelse som et troværdigt, sikkert og samarbejdsvilligt partner skal styrkes og udvikles.

SIKKERHEDS- OG FORSVARSOMRÅDET

Koalitionspartierne er klar over, at vor geopolitiske placering betyder, at vi på det forsvarsmæssige område har en utrolig vigtig betydning.

339. Koalitionspartierne vil arbejde for at vores aftale med USA om ændring og supplerung af forsvarsaftalen, som blev indgået i 2004, til stadighed udvikles i overensstemmelse med vores arbejde hen imod en statsdannelse.

340. Koalitionspartierne vil til stadighed arbejde for at vi får fuld kompetence til suverænitetshåndhævelse inden for vort lands grænser.

341. Koalitionspartierne står fast ved, vort land som selvstændig stat skal være medlem af NATO.

342. Koalitionspartierne har som målsætning, at vi selv overtager forhandlingsretten i forbindelse med USA's militære tilstedeværelse, og derigennem at vi selv laver vore egne aftaler.

343. Vedr. forholdene omkring servicekontrakterne på det civile område i Pituffik, Thule Air Base, og senest omkring aftalerne om forsyning af basen vil koalitionspartierne bane vej for at Naalakkersuisut indgår en aftale i forståelse med USA for at sikre, at vort land får et større udbytte af den amerikanske militære tilstedeværelse.

344. Koalitionspartierne vil til stadighed arbejde for at vort lands forsvar baseres på dets egen befolkning og at dette sker under vores eget flag. Vi skal udnytte vores unge og voksne, der gerne vil arbejde for og kan være med i vort lands forsvar, mere f.eks. i fiskeriinspektion og i slædepatruljen Sirius.

345. Koalitionspartierne vil derfor også arbejde for at der på denne baggrund igangsættes ligeledes iværksættes uddannelser, der sigter hen imod kontrol af vore egne grænselinier.

346. Koalitionspartiernes mål er, at man i forbindelse med inspektion af vores fiskeriterritorium altid sikrer, at der er to skibe, der sammen foretager den nødvendige inspektion. Dette vil i så fald ske på Østgrønland og på Vestkysten. Dette krav vil dette snarest blive taget op med den danske regering.

347. Koalitionspartierne vil arbejde for at sikre at miljøansvaret i forbindelse med tidligere militære anlæg i vort land entydigt placeres.

KRIMINALFORSORGEN

Vi er stolte af at den forrige koalitions arbejde for at få bygget en lukket anstalt etableret herhjemme nu er indfriet, og det vil få meget stor indflydelse på en lang række områder.

Derfor finder den nye koalition det vigtigt at sikre sig, at nedenstående opgaver skal forberedes grundigt:

348. Etablering af uddannelser og kurser til de domfældte

349. At sikre at de domfældte kan begynde at leve godt liv i samfundet, gennem vejledning og kurser

VI ER EN DEL AF VERDENSSAMFUNDET

Det at være verdensborger betyder, at der til stadighed sker en større og større udveksling sted, på handelsområdet, arbejdsmarkedsområdet, uddannelsesområdet, de kulturelle område og det finansielle område, således verdensøkonomien hænger mere og mere sammen. Vi må under alle omstændigheder regne med, at dette i fremtiden vil få større og større betydning.

Under alle omstændigheder er det et faktum, at det at være en del af det internationale samfund altid vil være en udfordring, og at vi til enhver tid vil kunne rammes på vores økonomi – det vil aldrig ændre sig. Der er derfor en lang række vigtige områder, vi kan regne med at skulle igennem. For eksempel skal medarbejder konstant uddanne sig, samtidig med at virksomhedernes muligheder for øget omsætning skal styrkes.

350. Derfor mener koalitionspartierne at der skal udarbejdes en strategi om det at være verdensborger, da vi derigennem kan bane vej for sikring af vort lands interesser.

Tillæg.

Jf. det grønlandske sprog placering som hovedsproget er det den grønlandske version, der er gældende i tvivlsspørgsmål.